

SPAȚIUL EUROPEAN ÎN CONTEXTUL NOILOR PROCESSE DE EXTINDERE GEOPOLITICĂ

Svetlana CEBOTARI³⁸

Abstract. *In the context of the new geopolitical realities unfolding across the European continent—particularly triggered by the outbreak of the Russian-Ukrainian war on February 24, 2022—the European integration process has acquired a new dynamic, leading to the strengthening and acceleration of the European Union’s relations with the Western Balkan states, as well as with Eastern European countries, notably Ukraine and the Republic of Moldova. In recent decades, European integration has become a topic of strategic interest, supported by the expressed desire of nine countries in this region to join the European Union.*

However, this process is not without challenges, and the pace of progress varies depending on each state’s political, institutional, and economic context. Accordingly, the main objective of this article is to analyze the current status of countries holding EU candidate status, by assessing their level of preparedness for integration and identifying the main challenges they face throughout this process.

Keywords: *enlargement, negotiations, process, status, candidate state, European Union.*

Introducere

Uniunea Europeană (UE)- actor important pe scena relațiilor internaționale, este recunoscută unanim pentru influența sa politică și economică semnificativă. În prezent, UE atrage un interes considerabil atât din partea comunității internaționale, cât și a mediului academic (Chaaban ,2025) . Poziționată printre primele trei economii globale, alături de China și Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană continuă să își afirme rolul de factor de influență pe plan mondial, reprezentând aproximativ 17,5% din produsul intern brut global. Conform estimărilor din 2023, PIB-ul UE a ajuns la 17.190 miliarde de euro (Lequeux, Olivier, 2024). Mai mult decât atât, impactul UE este resimțit în coordonarea unor domenii-cheie, precum politica de mediu, sănătatea publică, relațiile comerciale și economice internaționale, precum și în gestionarea problemelor de securitate și în desfășurarea operațiunilor de menținere a păcii și stabilității atât în Europa, cât și în afaceri globale (Lequeux , Olivier, 2024). Originea Uniunii Europene se află în crearea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) în 1951, la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, prin semnarea Tratatului de la Paris. Ulterior, Tratatul de la Roma din 1957 a instituit Comunitatea Economică Europeană (CEE), marcând începutul unei colaborări economice mai strânse între cele șase state fondatoare: Germania, Franța, Italia, Țările de Jos, Belgia și Luxemburg. De-a lungul decadelor, CEE a evoluat considerabil, atât în ceea ce privește denumirea sa (inițial CE, apoi UE), cât și în privința competențelor, funcționării și numărului de membri.

³⁸ doctor habilitat, profesor, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova, E-mail: svetlana.cebotari11@gmail.com

Un moment crucial în procesul de integrare europeană a fost semnarea Tratatului de la Maastricht în 1992, care a consacrat crearea Uniunii Europene, fundamentată pe comunitățile europene și completată prin forme de cooperare extinsă în domenii precum politica externă, securitatea comună și justiția internă. Tratatul a deschis o nouă eră în integrarea politică, instituind cetățenia europeană, consolidând rolul Parlamentului European și stabilind principiile fundamentale de subsidiaritate și proporționalitate.

Reformele instituționale ulterioare au continuat cu Tratatul de la Amsterdam din 1997, care a adus modificări semnificative în structura instituțională a Uniunii, pregătind-o pentru extinderea către statele din centrul și estul Europei. Tratatul de la Nisa din 2000 a fost esențial pentru adaptarea instituțiilor Uniunii la un număr mai mare de membri, iar în 2004, Uniunea a aderat 12 noi state membre din Europa Centrală și de Est. Astfel, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia și Ungaria au devenit parte a Uniunii, urmate de România și Bulgaria în 2007 și Croația în 2013.

Astăzi, Uniunea Europeană funcționează pe baza Tratatului de la Lisabona din 2007, care include două documente fundamentale: Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE). Uniunea Europeană reprezintă un model unic de integrare regională, în cadrul căruia statele membre au transferat o serie de competențe către instituțiile supranaționale, cooperând astfel într-un cadru juridic obligatoriu. În prezent, UE cuprinde 27 de state membre, printre care se numără Germania, Austria, Belgia, Bulgaria, Cipru, Croația, Danemarca, Spania, Estonia, Finlanda, Franța, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Țările de Jos, Polonia, Portugalia, Cehia, România, Slovacia, Slovenia și Suedia.

De asemenea, în prezent, 9 țări au statutul de candidate pentru aderarea la Uniunea Europeană, printre care: Albania, Bosnia și Herțegovina, Georgia, Moldova, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia, Turcia și Ucraina (Daratos, 2015).

Tendințe geopolitice de extindere ale UE

La un interval de 75 de ani de la semnarea Tratatului de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) de către cele șase state fondatoare, Uniunea Europeană continuă să reprezinte cel mai de succes exemplu de integrare regională la nivel global. Succesul UE s-a concretizat în dezvoltarea continuă și extinsă a proceselor de integrare și cooperare, în concordanță cu înțelegerea clasică a integrării regionale, care presupune existența unei regiuni clar definite. O definiție pertinentă a termenului „macroregiune” sugerează că o astfel de regiune este „un grup restrâns de state interconectate prin proximitatea geografică și un grad înalt de interdependență”. Oficial, conform articolului 98 din Tratatul CECO, „orice stat european poate depune o cerere de aderare la prezentul tratat”. Același principiu este reafirmat în articolul 49 din Tratatul Uniunii Europene. Totuși, în contextul noilor realități geopolitice, determinate de prăbușirea URSS și de valurile succesive de extindere a UE, în prezent, nouă state dețin statutul de candidate pentru aderarea la Uniunea Europeană (Anexa nr. 1). Astfel, conform prevederilor Tratatului, „orice stat european care respectă valorile Uniunii Europene poate aplica pentru a deveni membru”.

Analizând prevederile Tratatului, inclusiv și practica privind aderarea statelor la spațiul integraționist european, procesul de aderare începe atunci când statele mem-

bre UE acordă statutul de țară candidată statului care pretinde să adere la UE, după consultarea Comisiei Europene . Odată ce acest statut a fost aprobat, sarcina de bază a statelor membre e să valideze în unanimitate deschiderea negocierilor de aderare a statelor pretendente. De asemenea, la această etapă, Comisia se asigură că țara candidată îndeplinește trei criterii de aderare (criteriile de la Copenhaga), care se referă în special la faptul că statul pretendent la aderare este unul democratic, are o economie de piață viabilă și a transpus legislația UE în dreptul său național. Pornind de la aceste raționamente, cât și pentru o mai bună comprehensiune a noilor tendințe geopolitice, în special a celor care vizează arealul european, apare necesitatea de a face o surtă trecere în revistă a stării actuale a relațiilor UE cu fiecare stat candidat la aderare. Astfel:

Un exemplu care prezintă interes pentru analiza noilor tendințe geopolitice a spațiului integraționist european este cel care se referă la *Albania*. Începând cu anul 1992, Albania a fost angajată într-un proces menit să deschidă calea pentru integrarea sa în Uniunea Europeană, fiind una dintre primele țări balcanice care a stabilit o relație contractuală cu Comunitatea Europeană prin semnarea Acordului comercial și de cooperare (Shtalb, 2023). Pentru a transforma această perspectivă în realitate, în special pentru a îndeplini criteriile de la Copenhaga stabilite de Consiliul European în 1993, Albania a început procesul de reforme multidimensionale, pe care Tirana îl implementează treptat (Ah-Pine, 2011). De asemenea, în scopul eficientizării procesului de reforme, în 2006, au fost înființate Comitetul de Coordonare Interinstituțională a Integrării și Grupurile de Lucru Interinstituționale (structuri dedicate domeniilor specifice de negociere).

Dacă e să ne referim la primele etape ale armonizării legislației interne albaneze cu cea a UE (1999 până în 2006), este de menționat faptul că în această perioadă, instituțiile albaneze au avut un nivel relativ slab de cunoaștere a acestui proces. Procesul de armonizare, inclusiv obligația de racordare a legislației albaneze la standardele și legislația UE, a fost greu înțeles de instituțiile centrale de la Tirana. Doar după câțiva ani de instruire oferite de către Comisia Europeană prin programul de asistență tehnică și schimb de informații (TAIEX) dedicate integrării și armonizării aspectelor legislative, administrația albaneză a ajuns la o mai bună înțelegere și cunoaștere a a problemei și a elaborat legi în conformitate cu cerințele și legislația UE (Xhuvani, Mecalla, 2023). **Deși** Albania a solicitat aderarea la Uniunea Europeană în aprilie 2009, abea în anul 2012, Comisia Europeană a recomandat să i se acorde statutul de țară candidată, sub rezerva adoptării unor reforme specifice, în special în domeniul judiciar și administrativ. Având anumite curențe la capitolul armonizării legislației naționale la cea europeană, în octombrie 2013, Comisia a recomandat din nou să i se acorde Albaniei statutul de țară candidată, statut care a fost obținut în cele din urmă în iunie 2014 (Strati, Cluster, 2023). Cu toate că Albaniei i s-a acordat statutul de țară candidată la aderarea la UE, actualmente statul dispune de un număr considerabil de curențe: mai multe reforme rămân a fi nefinalizate, în special în domeniile critice legate de criteriile politice. Tirana depune efort să progreseze în implementarea valorilor democratice și a statului de drept (libertatea de exprimare, anti-discriminare, sistem electoral, justiție, administrație publică etc.), inclusiv lupta împotriva corupției și a crimei organizate. Interpretarea greșită a neoliberalismului occidental a creat un model neterminat, rezultat din reforme liberale justificate de adoptarea acquis-ului comunitar, dar îngreunate

în special de lupta împotriva corupției. Această situație a dus la un exod masiv al cetățenilor albanezi din țară.

În pofida faptului că în ultimii ani, UE a favorizat o politică de aprofundare în detrimentul extinderii ulterioare, reînnoirea războaielor pe continentul european (cum ar fi cel purtat de Rusia în Ucraina, inclusiv și din ale zone cum ar fi războiul dintre Israel și Hamas) a accelerat relațiile alban-europene (Shtalb,2023). Astfel, în contextul noilor realități prezente pe continentul european, are loc lansarea oficială a negocierilor de aderare a Albaniei la UE, negocieri autorizate oficial pe data de 19 iulie 2022 (în același timp cu Macedonia de Nord). De asemenea, Albania a fost recunoscută ca un potențial candidat pentru aderare la summitul european de la Salonic din iunie 2003 (Stabilisation and Association Agreement with Albania). Un pas important în consolidarea relațiilor Albania -UE a fost semnarea în 2006 a Acordului de Stabilizare și Asociere (ASA) (ibidem). Moment nu mai puțin important în evoluția relațiilor Albaniei cu UE este depunerea oficială în 2009 a cererii privind aderarea țării la spațiul integraționist european. Deja în noiembrie 2010, sub rezerva unor reforme semnificative în 12 domenii, Comisia a recomandat acordarea Albaniei a statutului de țară candidată. Pentru a răspunde priorităților identificate de executivul european în 2011, țara a adoptat un plan de acțiune. În decembrie același an, Uniunea Europeană a acordat regimul liber de vize prin care s-a permis cetățenilor Albaniei, Bosniei și Herțegovinei să călătorească în țările din spațiul Schengen cu un simplu pașaport biometric.

Astfel, în iunie 2014, Albania a fost recunoscută oficial ca stat candidat la aderare. Consiliul indică, totuși, că țara trebuie să „intensifice eforturile de reformare a administrației publice, a sistemului judiciar și de a continua lupta împotriva crimei organizate [...], să își intensifice eforturile în ceea ce privește respectarea drepturilor omului și politicile împotriva discriminării, în principal împotriva minorităților”. În 2016, Comisia Europeană a făcut noi recomandări Albaniei privind implementarea reformelor în domeniul judiciar și cel administrativ. Ca rezultat al eforturilor depuse, în aprilie 2018 progresele efectuate de către Albania au fost considerate suficiente și executivul de la Bruxelles a propus începerea oficială a negocierilor privind aderarea țării la spațiul UE. Totuși, în iunie 2019, Consiliul Afaceri Generale a decis să amâne până în toamna anului 2019 decizia cu privire la deschiderea negocierilor oficiale. Mai multe state membre - printre care Franța și Țările de Jos au invocat pretextul conform căruia Albania nu este pregătită pentru începerea procesului de negociere a Acordului de aderare la spațiul european. Prezența în Albania a problemelor care vizează corupția, crima organizată și instabilitatea politică (Turquie, Macédoine du Nord, Ukraine...) au constituit principalele obstacole în procesul de deschidere a negocierilor.

O altă tentativă a Albaniei de a începe procesul de negocieri este efectuată în anul 2015, dar situația din nou se repetă. Pe data de 15 octombrie 2019, mai mulți miniștri ai Afacerilor Europene au refuzat să deschidă negocierile de aderare a Albaniei la UE. Franța, Țările de Jos, Danemarca și Spania s-au pronunțat împotriva inițierii negocierilor, considerând că garanțiile în ceea ce privește respectarea criteriilor europene nu sunt suficiente. Ca rezultat al eforturilor depuse de către Albania, la data de 24 martie 2020, miniștrii Afacerilor Europene s-au declarat mulțumiți de progresele înregistrate. Astfel, în baza raportului Comisiei Europene, miniștrii Afacerilor Externe s-au pronunțat

în favoarea deschiderii negocierilor de aderare a Albaniei la UE. Decizia miniștrilor Afacerilor Externe a fost confirmată de către Consiliul European la data de 26 martie 2020. Conform procedurii stabilite, Comisia a lucrat asupra cadrului de negocieri pe care l-a prezentat statelor membre în iulie 2020. Dar adoptarea acestuia este blocată de către Bulgaria, care are dispute politice și lingvistice cu Macedonia de Nord. Întrucât cererile macedoneană și albaneză sunt legate de UE, nici negocierile de aderare ale Albaniei nu au putut fi începute. Un moment care marchează relațiile Albaniei cu UE este ridicarea în anul 2022 a dreptului de veto al Bulgariei. La data de 19 iulie 2022, Consiliul UE deschide oficial negocierile de aderare cu Albania și Macedonia de Nord (ibidem). Astăzi, viitorul Albaniei în UE nu este văzut ca un proces de negociere pur tehnic. Este mai degrabă considerată un angajament politic reînnoit față de cetățeni, menit să consolideze procesul de democratizare și statul de drept, nu în ultimul rând prin convingerea tinerilor din Albania să rămână și să contribuie la prosperitatea țării lor (Madhi, 2023).

Un alt stat, care actualmente deține statutul de țară candidată la aderarea la spațiul integraționist european este *Bosnia și Herțegovina*. Momentul care oficial marchează stabilirea procesului de negocieri a Bosniei și Herțegovinei cu UE este data de 21 octombrie 2005. Astfel, Comisia Europeană a lansat procesul de negocieri pentru încheierea Acordului de Asociere și Stabilizare (ASA) cu Bosnia și Herțegovina, acord prin care se stabilește parteneriatul și se adâncesc legăturile politice, economice și comerciale dintre părțile semnatare. Acordului de Asociere și Stabilizare a devenit principalul cadru juridic în relațiile dintre Bosnia și Herțegovina și UE, pregătind în continuare țara pentru viitoarea aderare la UE. ASA a îmbunătățit relațiile dintre părțile semnatarre prin stabilirea unui cadru instituțional dedicat: Consiliul ASA, Comitetul ASA, precum și subcomitetele sectoriale; între Parlamentul European și Adunarea Parlamentară a Bosniei și Herțegovinei va fi înființată, de asemenea, o comisie parlamentară (Stabilisation and Association Agreement with Bosnia and Herzegovina).

În 2006, procesul negocierilor a fost supus unor examinări suplimentare pe un anumit număr de priorități, în special reforma poliției. Ca rezultat al eforturilor depuse pe parcursul anului 2007 de către guvernul bosniac, la data de 16 iunie, 2008 are loc semnarea ASA. În 2010, Comisia Europeană a ridicat obligativitatea vizelor pentru cetățenii Bosniei și Herțegovinei (inclusiv și cei a Albaniei) care doresc să călătorească în țările din spațiul Schengen. Totuși, ca rezultat al blocării reformelor cheie de către liderii bosniaci, Comisia a regretat acest lucru. Pentru a regla situația creată, Comisia sugerează Bosniei și Herțegovinei să-și alinieze constituția la Convenția Europeană a Drepturilor Omului și să îmbunătățească funcționarea instituțiilor sale pentru a putea integra dreptul european. Ca rezultat al examinării raportului de monitorizare a Bosniei și Herțegovinei din 23 mai 2013 și așteptându-se la un angajament politic mai puternic din partea autorităților, Parlamentul European și-a exprimat rezervele privind inițierea negocierilor de aderare a Bosniei și Herțegovine la spațiul UE. Acesta solicită Bosniei și Herțegovinei să garanteze eligibilitatea egală între cetățeni și să respecte normele europene de siguranță alimentară. În cele din urmă, Parlamentul European invită țara să „se pregătească mai bine pentru aderarea Croației la Uniunea Europeană”. Această nouă decizie poate pune dificultăți pentru Bosnia-Herțegovina în ceea ce privește comerțul și mobilitatea transfrontalieră. Totuși, ca rezultat al eforturilor depuse, la data

de 1 iunie 2015 intră în vigoare Acordul de Stabilizare și Asociere dintre Uniunea Europeană- Bosnia și Herțegovina, acord care astăzi constituie cadrul principal al relațiilor lor (ibidem).

Examinând textul Acordului, este de menționat faptul că acesta stabilește o zonă de liber schimb între UE -Bosnia și Herțegovina. De asemenea, Acordul identifică obiective politice și economice comune și încurajează cooperarea regională între părțile semnatare. În contextul aderării la Uniunea Europeană, acordul servește drept bază pentru implementarea procesului de aderare a țării la spațiul integraționist european. De asemenea, semnarea Acordului va permite Bosniei și Herțegovinei să avanseze în relațiile sale cu UE și va servi drept un stimul pozitiv pentru continuarea reformelor socio-economice, juridice, dar și a altor reforme necesare pentru integrarea țării în UE. Scopul general este cel de a permite Bosniei și Herțegovinei să se pregătească pentru viitoarea aderare la UE (Bosnia and Herzegovina).

Un moment esențial care marchează relațiile Bosniei și Herțegovinei cu UE este înaintarea oficială la data de 15 februarie 2016 de către Bosnia și Herțegovina a cererii de aderare la Uniunea Europeană. Astfel, conform declarațiilor făcute de către Johannes Hahn, pe atunci comisar european pentru extindere înaintarea cererii, reprezintă „începutul unei lungi călătorii” pentru țară. În scopul accelerării procesului de negocieri privind aderarea la spațiul UE, statul a adoptat un set de legi referitoare la prioritățile stabilite de Comisie care se concentrează pe democrație și funcționarea statului de drept, drepturile fundamentale ale omului, și, inclusiv, reforma administrației publice. Unele dintre aceste legi au inclus contracararea spălării banilor și a conflictelor de interese. În avizul său publicat la data de 29 mai 2019, Comisia explică că „negocierile pentru aderarea la Uniunea Europeană ar trebui începute cu Bosnia și Herțegovina odată ce această țară a atins gradul necesar de conformitate cu criteriile de „aderare, și, în special cu criteriile politice de la Copenhaga care impun stabilitatea instituțiilor și garantează democrația și statul de drept”. Bănuită de instabilitatea politică și de dorințele secesioniste ale entității sale sârbe, Bosnia și Herțegovina semnează un acord politic cu Consiliul Uniunii Europene la 12 iunie 2022. Doisprezece lideri politici ai țării se angajează să mențină pacea, stabilitatea și independența statului, contribuind astfel la aderarea țării la valorile UE. Consiliul, la rândul său, s-a declarat pregătit să acorde Bosniei și Herțegovinei statutul de țară candidată la aderarea la UE. La data de 12 octombrie 2022, Comisia Europeană recomandă statelor membre să acorde Bosniei și Herțegovinei statutul de țară candidată la aderarea la UE. La un interval de aproximativ o lună, la data de 15 decembrie, 2022, cel 27 de state membre ale UE, de comun acord, au decis de a acorda Bosniei și Herțegovinei statutul de țară candidată la aderarea la UE (Turquie, Macédoine du Nord, Ukraine). Cu toate acestea, înainte ca negocierile de aderare să poată fi oficial lansate, Bosnia și Herțegovina trebuie să implementeze reforme suplimentare (EU Agrees to Open Membership Talks With Bosnia-Herzegovina). Aceasta se referă în principal la statul de drept, lupta împotriva corupției și crimei organizate, gestionarea migrației și drepturile omului. De asemenea, țara trebuie să avanseze cu reforma constituțională și reforma electorală (EU agrees to begin membership negotiations with Bosnia and Herzegovina). Decizia de a oferi Bosniei și Herțegovinei statutul de candidat pentru a se alătura Uniunii semnifică începutul unui drum lung către aderare.

Data de 8 noiembrie 2023 este una importantă pentru Bosnia și Herțegovina. Comisia Europeană a recomandat statelor membre să deschidă negocierile de aderare cu Bosnia și Herțegovina, cu condiția ca țara să îndeplinească cele 14 criterii, printre care democrația și statul de drept. La scurt timp după aceasta, la data de 14 decembrie, 2023, Consiliul European a decis deschiderea negocierilor de aderare cu Saraievo, subliniind totodată că țara balcanică va trebui să întreprindă mai multe reforme înainte ca discuțiile să poată începe (ibidem). Impulsul geopolitic ca urmare a invaziei Ucrainei de către Federația Rusă și interesul sporit al UE pentru regiune au jucat, de asemenea, un rol important (Huskić, 2024). La 12 martie 2024, Comisia Europeană a recomandat deschiderea oficială a negocierilor de aderare la UE a Bosniei și Herțegovinei.

Astfel, din momentul acordării țării statutului de candidat la aderarea la UE, în decembrie 2022, angajamentul public al conducerii politice față de obiectivul strategic al integrării europene a fost dus în continuare prin reforme importante și a adus rezultate pozitive. Bosnia și Herțegovina și-a manifestat un angajament ferm de a avansa în procesul de implementare a reformelor în special în domeniul juridic, cum ar fi adoptarea legii privind prevenirea conflictelor de interese, a legii privind combaterea spălării banilor și combaterea finanțării terorismului. Bosnia și Herțegovina a întreprins pași semnificativi pentru a îmbunătăți sistemul judiciar și de urmărire penală, lupta împotriva corupției, crimei organizate și a terorismului, inclusiv și pentru a îmbunătățirea gestionării migrației. Bosnia și Herțegovina a atins și a menținut alinierea deplină la politica externă și de securitate comună a UE, care este un pas pozitiv în contextul noilor realități geopolitice prezente pe continentul european (EC has proposed to open EU Accession Negotiations with Bosnia and Herzegovina). În baza „recomandărilor Comisiei din 12 martie 2024, inclusiv și a recomandărilor din 12 octombrie 2022” (Borić, 2024) la data de 21 martie 2024 șefii de stat și de guvern a statelor membre ale UE dau undă verde deschiderii negocierilor de aderare a Bosniei și Herțegovinei la spațiul integraționist european.

În acest context, delegația UE în Bosnia și Herțegovina a anunțat planul următorilor pași pe care țara trebuie să îi facă în legătură cu aderarea la UE. În aceste etape, se subliniază că Bosnia și Herțegovina trebuie să-și stabilească structura, mandatul și cadrul de negociere după deschiderea oficială a negocierilor. De asemenea, Comisia Europeană, în continuare va pregăti cadrul pentru negocieri, înainte ca acesta să fie validat de Consiliul UE. Chiar și la un interval de peste trei decenii de la declanșarea războiului din 1992-95, care a dus la peste 100.000 de morți și milioane de persoane strămutate, Bosnia este încă un stat divizat etnic și politic. Ar putea trece încă mulți ani până când țara va intra oficial în UE, deoarece este necesară implementarea a mai multor reforme economice și democratice. Lansarea oficială a negocierilor de aderare la UE pune Bosnia și Herțegovina la începutul unui lung proces de reforme care de obicei, durează mulți ani înainte ca o țară să adere la UE. Vecinii regionali ai Bosniei și Herțegovinei cum ar fi de exemplu Macedonia de Nord, Muntenegru, Serbia și Albania deși sunt în avans în eforturile lor de reformare, rămân departe de aderarea la UE.

În analiza relațiilor statelor care manifestă interes de aderare la spațiul integraționist european, merită atenție cazul *Georgiei*. Colapsul Uniunii Sovietice în 1991 a condiționat apropierea considerabilă a Georgiei față de UE. Deja în anii 1990 și începutul anilor 2000, UE a asistat țara în procesul de consolidare a statului prin sprijin financiar și teh-

nic, creând o relație instituționalizată prin Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC) (EU relations with Georgia revisited) UE-Georgia în anul 1994. Fiind semnat la Luxemburg la data de 22 aprilie 1996, APC UE-Georgia stabilește cadrul pentru viitoarele relații dintre părțile semnatare. În 1999 Acordul de Parteneriat și Cooperare bilateral UE-Georgia a intrat în vigoare (Partnership and Cooperation Agreement).

Începând cu anul 1995, Georgia beneficiază de Sistemul Generalizat de Preferințe (SPG) al UE. La 1 septembrie 1997, în conformitate cu rezoluția Parlamentului Georgiei, țara a început procesul de armonizare a legislației naționale la legislația UE. La 7 iulie 2003, UE a numit Reprezentantul Special pentru Caucazul de Sud, demonstrând astfel interesul manifestat de către UE față de regiune. Un moment nu mai puțin semnificativ în relațiile UE- Georgia, îl reprezintă lansarea Politicii Europene de Vecinătate. Astfel, la data de 14 iunie 2004, Consiliul Uniunii Europene a decis să lanseze Politica Europeană de Vecinătate (PEV) pentru Armenia, Azerbaidjan și Georgia pentru a consolida cooperarea cu țările vecine (Georgia-EU cooperation). Pași care fortifică relațiile dintre Georgia și UE este lansarea în 2009 a Parteneriatului Estic (EaP). În 2009, Georgia s-a alăturat Inițiativei Parteneriatului Estic care a fost lansată în cadrul Summit-ului de la Praga din 7 mai 2009. Georgia este implicată activ în cooperarea atât în dimensiunea bilaterală, cât și în cea multilaterală a Parteneriatului estic. Forumul Societății Civile reprezintă încă o componentă cheie a inițiativei Parteneriatului estic.

La fel, un moment care fortifică relațiile UE-Georgia este războiul ruso-georgian 2008. În contextul războiului ruso-georgian, UE a condamnat folosirea forței de către Rusia. La fel, în contextul anexării peninsulei Crimeea în 2014 de către Federația Rusă, relațiile UE- Georgia trec la o etapă superioară. În 2014, Parlamentul European a subliniat, în conformitate cu articolul 49 din Tratatul privind Uniunea Europeană, Georgia are o „perspectivă europeană” și poate aplica pentru a deveni membru al UE. Analizând evoluția relațiilor UE-Georgia, este de menționat faptul că un moment esențial îl constituie semnarea Acordului de Asociere (AA) în 2014. Intrarea în vigoare în 2016 a Acordului de Asociere UE- Georgia (ibidem). prevedea o cooperare de anvergură și o relație instituționalizată care, de asemenea, impunea Georgiei realizarea de reforme în conformitate cu acquis-ul european. De asemenea AA UE- Georgia reprezintă un pas care reflectă ambițiile Georgiei de a deveni membru cu drepturi depline al Uniunii Europene. Un alt pas care a fortificat relațiile Georgiei cu UE a fost acordarea din partea UE în 2017 a regimului liber de vize pentru cetățenii georgieni (Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community...). De asemenea, din punct de vedere economic, relațiile dintre Georgia și UE au crescut constant în ultimele două decenii, UE devenind cea mai mare destinație de export și sursă de importuri a Georgiei.

Emergența războiului ruso-ucrainean la data de 24 februarie, 2022 a accelerat relațiile dintre Georgia și Uniunea Europeană. Astfel, la data de 3 martie 2022, Georgia depune oficial cererea de aderare la Uniunea Europeană. Însă, spre deosebire de Ucraina și Republica Moldova, care au aplicat în aceeași perioadă, Georgia nu a obținut un aviz pozitiv din partea Comisiei Europene cu privire la cererea sa de integrare. Statele membre ale UE refuză acordarea statutului de țară candidată la aderarea la spațiul integraționist european și îi cer să depună eforturi suplimentare în atingerea obiectivelor

sale. În contextul în care la Tbilisi se stabilește un guvern de orientare pro-rusă și cu o multitudine de atacuri la adresa statului de drept. Totuși, la data de 8 noiembrie 2023, Comisia și-a revăzut poziția, recomandând celor 27 de state membre ale UE să acorde Georgiei statutul de țară candidat la aderare. Reuniți pe 14 decembrie 2023 în Consiliul European, șefii de stat și de guvern ai UE au decis să acorde Georgiei statutul de țară candidată. Deși în decembrie 2023 Consiliul European a acordat Georgiei statutul de candidat, procesul său de aderare la UE a fost între timp oprit din cauza acțiunilor luate de guvernul georgian în primăvara anului 2024 (EU relations with Georgia revisited).

De asemenea, având în vedere orientările politice ale partidului „Visul Georgian” aflat la putere, care a câștigat din nou alegerile legislative în octombrie 2024, procesul de obținere a Georgiei a statutului de țară candidată, a condiționat înghețarea acestuia. Acuzat de fraudă de către opoziție, guvernul adoptase deja câteva măsuri controversate, printre care o lege care ar trebui să contracareze ingerința străină. Majoritatea experților consideră că Georgia merită statutul atât din motive geopolitice, cât și tehnocratice. Actualmente, Georgia se confruntă cu același imperialism rus ca și Ucraina și, în ciuda stagnării, este în mod obiectiv încă un lider în ceea ce privește alinierea la UE. Într-adevăr, conform unui raport din 2021, care compară alinierea țărilor din Balcanii de Vest și din Caucazul de Sud, Georgia a obținut un scor mai bun decât trei din șase candidați din Balcani, inclusiv și un scor mai bun decât Republica Moldova și Ucraina, atât la nivel economic, cât și politic. Având în vedere climatul politic polarizat și semnele tot mai mari de captare a statului în țară, așteptarea majorității experților georgieni că acordarea statutului de candidat ar putea oferi o motivație pentru continuarea reformei poate fi întâmpinată cu serioase îndoieli. Experiențele din Balcanii de Vest arată că încurajarea din partea UE prin crearea de stimulente poate fi eficientă numai dacă există deja un guvern orientat spre reformă. Prin urmare, există un argument pentru decizia UE din iulie 2022 de a nu acorda statutul de candidat Georgiei, atât pentru credibilitatea UE, cât și pentru a nu menține presiune asupra guvernului în procesul de reforme. În protestele care au urmat pe străzile din Tbilisi imediat după decizia UE, cetățenii georgieni și-au exprimat nemulțumirea față de guvernul lor pentru că nu și-au asigurat statutul de candidat, arătându-și înțelegerea pentru demersul UE ca urmare a eșecului guvernului de a îndeplini reforme.

Decizia UE de a nu acorda Georgiei statutul de candidat în 2022 s-a dovedit a fi cu atât mai justificată în contextul evoluțiilor de la începutul lunii martie 2023, când partidul „Visul Georgian” a încercat să promoveze o lege în parlamentul georgian, propusă de o fracțiune parlamentară apropiată de Guvernul, care ar eticheta organizațiile și societățile civile drept agenți străini atunci când primesc peste 20% din finanțarea lor din străinătate. Astfel de organizații, cum ar fi de exemplu cele axate pe apărarea drepturilor omului sau pe democrație, vor fi ulterior supuse unor cerințe rigide de raportare către guvernul georgian. În cazul nerespectării, acestea ar putea să se confrunte cu amenzi considerabile, indivizii riscând și pedepse cu închisoarea. Parlamentarii, reprezentanții „visului georgian” au susținut că legea ar servi la limitarea influenței străine în Georgia și va funcționa într-un mod similar cu o lege americană privind interferența străină. În practică, însă, aceasta mai mult se aseamănă cu Legea agenților străini din Rusia pe care Kremlinul a introdus-o în 2012 și a însemnat sfârșitul începutului libertății de exprimare

și asociere. Legea ar fi făcut practic imposibilă activitatea organizațiilor societății civile, dacă nu ar fi fost contrarea care a urmat. Pe 8 și 9 martie, 2024 cetățenii georgieni au inundat străzile din Tbilisi pentru a protesta împotriva a ceea ce ei au descris drept „legea rusă” și au cerut retragerea acesteia. Liderii UE, la rândul lor, au arătat foarte clar că legea va fi diametral opusă căii de integrare a Georgiei în UE.

În al doilea rând, evoluțiile politice au demonstrat atât fragilitatea drumului Georgiei către UE, dar și orientarea pro-europeană a populației georgiene. Protestele de la Tbilisi de la începutul lunii martie 2024 au găsit sprijin în întreaga țară. Sprijinul general pentru UE a rămas ridicat în Georgia în ultimii ani, 85% dintre georgieni susținând UE în 2022 (ibidem). La data de 26 octombrie 2024, cetățenii georgieni au votat la alegerile parlamentare. Concluziile preliminare ale Misiunii internaționale comune de observare a alegerilor din Georgia condusă de Oficiul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/ODIHR) au identificat mai multe deficiențe care au apărut într-un mediu tensionat și extrem de polarizat. Punctele slabe raportate includ, printre altele, modificările în legislația georgiană privind procesul electoral, compromisurile frecvente privind secretul votului, inconsecvențele procedurale, intimidarea și presiunea asupra alegătorilor care au afectat negativ încrederea publicului în proces. Aceste constatări preliminare confirmă necesitatea unei reforme electorale cuprinzătoare (Commission adopts 2024 Enlargement Package). Astfel, ca rezultat al venirii la conducere în Georgiei a partidului „Visul Georgian”, obținerea Georgiei a statutului de țară candidată este la moment „înghețată”.

În contextul analizei relațiilor UE cu statele care aspiră să devină în viitor membri ai Uniunii, merită atenție și cazul *Macedoniei de Nord*, o țară fără ieșire la mare din Peninsula Balcanică, care împarte granițele cu Serbia, Bulgaria, Grecia, Albania și Kosovo. Cu o suprafață de aproape 26.000 km² și o populație de aproximativ 2 milioane, Macedonia de Nord este o țară bogată în moștenire culturală și diversitate istorică complexă. Macedonia de Nord a fost de fapt prima dintre cele 6 state din Balcanii de Vest careea i s-a acordat statutul de candidat la aderarea la UE în 2005. În timp ce Croația a reușit să adere la UE în 2013, Macedonia de Nord rămâne încă destul de departe de acest obiectiv. Disputa cu Grecia vecină cu privire la denumirea constituțională de atunci a țării Republica Macedonia a complicat cererea de aderare a tinerei țări la ONU deja la începutul anilor 1990, iar mai târziu a afectat semnificativ candidatura sa de aderare la UE și NATO. Țara a reușit să adere la ONU sub denumirea provizorie de „Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei” (FYROM), dar vetoul grecesc de la sfârșitul anilor 2000 a împiedicat-o să deschidă negocierile de aderare la UE și NATO (*North Macedonia*).

Ca rezultat al semnării Acordului de Stabilizare și Asociere (ASA) la data de 20 martie 2004, Macedonia de Nord a fost recunoscută ca țară candidată la aderare în decembrie 2005. Primul raport anual privind situația din Macedonia de Nord a fost înaintat de Comisia Europeană pe data de 8 noiembrie 2006. Instituția a indicat că Macedonia de Nord este „pe cale să îndeplinească criteriile politice” și că progresul economic a fost notabil. La fel ca Serbia și Muntenegru, la 19 decembrie 2009, Macedonia de Nord a obținut regimul liber de viză pentru cetățenii săi care călătoresc în spațiul european. În mai 2013, în urma unei revizuirii ulterioare, Parlamentul European a votat în favoarea deschiderii negocierilor de aderare a Macedoniei de Nord la spațiul

integraționist european. În luna octombrie a aceluiași an, Comisia și Parlamentul European au cerut Consiliului să decidă în favoarea acestei deschideri. Totuși, procesul s-a confruntat cu un șir de obstacole. În primul rând din cauza disputei asupra numelui țării, care durează din 1992. Grecia, una dintre regiunile căreia se numește și Macedonia, consideră că numele țării candidate are o revendicare teritorială asupra provinciei omonime. Oficial, țara este numită „Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei” de către Uniunea Europeană până în iunie 2018. La această dată, țara și-a schimbat numele și a devenit „Macedonia de Nord” (acordul Prespa) pentru a avansa negocierile. Salută de Consiliul Afaceri Generale al UE la 18 iunie 2019, această reformă nu convinge însă toate statele membre. În timp ce în aprilie 2018 Comisia Europeană a recomandat din nou deschiderea oficială a negocierilor de aderare, Consiliul a amânat această decizie până în toamnă. Pe data de 15 octombrie 2019, el nu a reușit să cadă de acord cu privire la deschiderea negocierilor: Franța și Țările de Jos s-au opus. Situația s-a deblocat în martie 2020, când Consiliul de Miniștri ai Afacerilor Europene și apoi Consiliul European s-au declarat în favoarea deschiderii negocierilor de aderare a Macedoniei de Nord la Uniune. Bulgaria, însă, din cauza disputelor lingvistice și culturale cu țara blochează, la rândul său, lansarea negocierilor. În iunie 2022, din cele 27 de state membre ale UE, doar Bulgaria s-a opus, din cauza unei dispute bilaterale. În esență, aceasta este o dispută istorică cu implicații identitare, după cum subliniază o analiză a think tank-ului European Stability Initiative (ESI), care a încetinit considerabil procesul și a fost depășită doar cu prețul unui compromis discutat. În octombrie 2019, guvernul bulgar, condus de prim-ministrul de atunci Boyko Borisov, și-a stabilit condițiile pentru acceptarea începerii negocierilor. Este nevoie de o revizuire amănunțită a trecutului comun: o comisie comună ar trebui să stabilească că populația macedoneană este descendentă din populația bulgară și că după al Doilea Război Mondial a trecut printr-un proces de deconstrucție a identității sale, susținut de o narațiune robustă anti-bulgară (The struggle of North Macedonia for EU accession).

Pe 17 iulie 2022, Bulgaria și Macedonia de Nord au semnat un protocol bilateral, la inițiativa președinției franceze a Consiliului Uniunii Europene. Macedonia de Nord se angajează să modifice constituția țării (care necesită o majoritate de două treimi din deputații macedoneni) pentru a recunoaște bulgarii printre etniile care construiesc o națiune, cât și pentru a proteja drepturile minorităților din țară, pentru a modifica manualele școlare care conțin trimiteri negative la Bulgaria și să introducă discursurile instigatoare la ură drept infracțiuni în codul penal. De asemenea, în textul protocolului se prevedea ca limba macedoneană să devină o limbă oficială a UE. Această „eroare” de interpretare istorică ar trebui corectată cu o nouă versiune a trecutului comun, care să fie prezentată publicului și predată în școlile macedonene. Cererile bulgare au fost incluse în protocolul bilateral în șase puncte în 2021. Documentul a fost revizuit de echipa de experți din Birn Balkan. De asemenea, conform prevederilor protocolului, acesta conținea recunoașterea unei minorități bulgare pe teritoriul macedonean (aproximativ 120.000 de persoane, susține guvernul de la Sofia), lupta împotriva presupuselor discursuri de ură anti-bulgare, admiterea rădăcinilor etnice comune și chiar identitatea unor eroi naționali precum a fost -revoluționarul Goce Delcev, pe care atât bulgarii, cât și macedonenii îl consideră eroul lor național.

O propunere de compromis elaborată de guvernul de la Paris a fost aprobată mai întâi de parlamentul de la Sofia și apoi, cu mult mai multă rezistență, de cel de la Skopje. Printre altele, prevede un amendament la constituția macedoneană tocmai pentru a garanta recunoașterea și drepturile minorității bulgare. Poate tocmai din acest motiv „propunerea franceză” nu a mulțumit o parte a politicienilor și a populației din Macedonia de Nord, care amenință să submineze calea țării către Uniune. Odată cu semnarea protocolului final la data de 17 iulie 2022 de către miniștrii de externe ai celor două țări, cât și ca rezultat al retragerii dreptului de veto Bulgariei, Consiliul UE deschide oficial negocierile de aderare cu Albania și Macedonia de Nord pe data de 19 iulie 2022. Deschiderea negocierilor de aderare pentru țara balcanică, împreună cu Albania, vine după semnarea unui memorandum de înțelegere între guvernele macedoneană și bulgară, care – după soluționarea „chestiunii numelui” – a ținut întregul proces blocat (ibidem).

După „17 ani în sala de așteptare”, începutul negocierilor a marcat un punct de cotitură în relațiile Macedoniei de Nord cu Uniunea Europeană. Procesul de aderare promite să fie unul lung. Un sondaj realizat de Institutul pentru Democrație în 2021, indică faptul că mai mult de două treimi dintre macedoneni sunt în favoarea aderării la UE. Aproximativ o treime dintre cei chestionați (ibidem), pe de altă parte, cred că aderarea Macedoniei de Nord la UE nu se va întâmpla niciodată. De asemenea, Raportul de progres al CE din 2023 a evidențiat preocupări semnificative cu privire la progresul Macedoniei de Nord, marcând o abatere de la evaluările pozitive din ultimii ani. Raportul îndeamnă țara să treacă de la sprijinul declarativ la acțiuni concrete, în special în domeniile reformei interne, a statului de drept și combaterea corupției. Totuși, Macedonia de Nord a înregistrat progrese în alinierea politicii sale externe la pozițiile UE, în special în răspunsul său cu referire la războiul Rusiei împotriva Ucrainei. Cu toate acestea, peisajul intern prezintă mai multe provocări. Sistemul judiciar este un domeniu special de îngrijorare, cu evaluări negative care evidențiază lipsa de independență și integritate, precum și susceptibilitatea la influența politică. Corupția rămâne o problemă omniprezentă, exacerbată de modificările legislative care au redus pedepsele pentru infracțiunile conexe. O altă problemă prezentă în Macedonia de Nord este polarizarea mediului politic, ceea ce duce la blocaje legislative și slăbirea instituțiilor democratice. Această polarizare a împiedicat funcționarea parlamentului, încetinind impulsul reformelor necesare pentru aderarea țării la UE (ibidem).

În contextul analizei relațiilor UE cu statele care tind să devină membri este și *Republica Moldova*.

Pentru o mai bună comprehensiune a relațiilor moldo-europene, influențate de războiul din Ucraina, apare necesitatea de a scoate în reliefanță principalele evenimente prezente în dialogul Republica Moldova-UE. La un interval de aproximativ 9 ani de la semnarea Acordului de Asociere de către Republica Moldova în cadrul celui de-al III-lea Summit al Parteneriatului Estic (Cebotari, 2020), care a avut loc pe 28-29 noiembrie 2013 la Vilnius, dialogul dintre Republica Moldova și UE a trecut la o etapă superioară (Cebotari, 2023).

În circumstanțele războiului din Ucraina, la două zile distanță de Ucraina (la data de 28 februarie, Ucraina a solicitat aderarea la UE, iar a doua zi, pe 1 martie 2022, europarlamentarii au aprobat cu o majoritate de 637 de voturi rezoluția care oferă Ucrainei o per-

spectivă european), Georgia și Republica Moldova, au depus cereri de aderare la Uniune. Pentru aceste țări, statutul de țară candidată servește drept scut politic de protecție față de Rusia, care nu a agreat niciodată apropierea statelor Trio-ului Asociat al Parteneriatului Estic de UE (Analiză. Integrarea Ucrainei, Georgiei și a Republicii Moldova în UE).

Pasul care a apropiat Republica Moldova de UE a fost semnarea la data de 3 martie de către Președinta Maia Sandu a cererii privind aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. De asemenea, cererea a mai fost semnată de către președintele Parlamentului Igor Grosu și de către prim-ministra Natalia Gavrilița, fiind transmisă președintelui francez Emmanuel Macron, lider al țării care deține președinția rotativă a Uniunii Europene (Ursu; Popescu). În acest context, este de menționat discursul Șefei statului conform căruia „cetățenii Republicii Moldova demonstrează lumii că sunt un popor matur” și că nu permit „tiraniei să se instaleze în țară, ... că vom trăi după reguli atunci când am apărut democrația la alegeri” (Maia Sandu a semnat cererea de aderare a Republicii Moldova la UE). În acest context se înscriu și declarațiile ex-ministrului de Externe, Nicu Popescu, conform căruia „această procedură este una istorică și un pas de importanță majoră pentru țara și societatea noastră, este un pas în direcția păcii. Pentru Republica Moldova aderarea la Uniunea Europeană este o manieră de a asigura pacea, stabilitatea și libertatea țării noastre” (Ursu; Popescu).

Astfel, data 3 martie 2022 pentru Republica Moldova este una istorică, este data când a fost depusă oficial cererea de aderare la Uniunea Europeană. Acest pas marchează o schimbare semnificativă în relațiile dintre Republica Moldova și UE, întrucât Republica Moldova a demarat în mod oficial procesul de aderare la UE. Această evoluție a relațiilor va avea un efect semnificativ asupra cerințelor UE pentru Republica Moldova și asupra abordării Republicii Moldova față de Uniunea Europeană. Chiar dacă Acordul de Asociere existent între Republica Moldova și UE este foarte exigent, cererea de aderare a Republicii Moldova va ridica cerințele la un nivel superior. Cererea a fost depusă în temeiul articolului 49 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), care prevede că „*orice stat european care respectă valorile menționate la articolul 2 și care se angajează să le promoveze poate solicita să devină membru al Uniunii*”. De asemenea, Acordul de Parteneriat și Cooperare între Comunitățile Europene și statele lor membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, și care recunosc aspirațiile europene și alegerea europeană a Republicii Moldova;

Un moment nu mai puțin important în fortificarea relațiilor moldo-europene în contextul războiului din Ucraina a fost înaintarea chestionarului Comisiei Europene cu privire la cererea de aderare la UE Republicii Moldova (Expert: Chestionarul e o treaptă). După primirea cererii Moldovei, Consiliul a invitat Comisia Europeană să prezinte avizul său privind cererea Moldovei, ca prim pas al UE în procesul de aderare. Pentru a putea redacta un astfel de Aviz, Comisia a prezentat un Chestionar detaliat Republicii Moldova. Pe baza răspunsurilor la Chestionar, care au fost elaborate și transmise de către Republica Moldova, Comisia a emis avizul său cu următoarele recomandări:

1. De a recomanda acordarea statutului de țară Candidată pentru Moldova și posibilitatea Moldovei de a începe negocierile de aderare sau –
2. De a recomanda acordarea statutului de Candidat, dar numai după îndeplinirea unor condiții specifice de către Moldova.

Statele Membre ale UE au luat decizia cu privire la cererea de aderare a Republicii Moldova la UE, hotărând în unanimitate, pe baza Avizului Comisiei. Odată ce Republica Moldova a primit statutul de țară Candidată, a fost stabilită data deschiderii negocierilor de aderare la UE (ibidem). Chestionarul Comisiei este primul pas crucial în procesul de aderare la UE, care va demonstra disponibilitatea Republicii Moldova de a reacționa prin răspunsuri prompte și precise. Chestionarul, conform poziției oficialilor europeni, trebuie să fie perceput ca o imagine a Republicii Moldova la momentul specific al trimiterii răspunsului, nici mai mult, nici mai puțin. Ultimele Chestionare elaborate pentru țările din Balcanii de Vest conțineau 2500-3000 de întrebări fiecare. Acestea au reprezentat un instantaneu a modului în care funcționa fiecare țară și cât de aproape era fiecare țară de îndeplinirea cerințelor de aderare la UE în momentul în care au trimis răspunsurile la Chestionar. Pentru Republica Moldova, numărul de întrebări a fost mai mare, pentru a se potrivi circumstanțelor specifice țării. Întrebările sunt multistratificate și au necesitat implicarea întregii administrații de stat și numeroase consultări între diverse instituții de stat. Ulterior, vor fi trimise întrebări suplimentare de monitorizare pentru a clarifica răspunsurile Republicii Moldova. Răspunsurile au oferit Comisiei Europene o imagine clară a pregătirii Moldovei de a purta negocierile de aderare și a capacităților administrației Moldovei. Incapacitatea de a răspunde la o întrebare sau timpul prea îndelungat de transmitere a răspunsurilor la chestionar va fi, de asemenea, un indiciu al lipsei de capacități a Republicii Moldova.

De asemenea, Chestionarul a fost structurat astfel încât să respecte formatul negocierilor de aderare, care sunt organizate astfel încât să includă criteriile de aderare de la Copenhaga din 1993:

- 1) criterii politice: stabilitatea instituțiilor care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului și respectarea și protecția minorităților;
- 2) criterii economice: o economie de piață funcțională și capacitatea de a face față concurenței și forțelor pieței; și
- 3) capacitatea de a-și asuma obligațiile care rezultă din calitatea de membru al UE, inclusiv capacitatea administrativă și instituțională de a pune în aplicare în mod eficient întregul *acquis* al UE (organizat în peste 30 de capitole de negociere).

Astfel, la data de 11 aprilie, 2022, la Luxemburg, Comisarul pentru vecinătate și extindere Olivér Várhelyi i-a înmănat viceprim-ministrului, ministrului afacerilor externe și integrării europene Nicu Popescu chestionarul Comisiei Europene cu privire la cererea de aderare la UE a Republicii Moldova. Răspunsurile care vor fi oferite întrebărilor din acest chestionar vor reprezenta radiografia situației de moment din țara noastră, arătând nivelul de pregătire pentru aderarea la Uniunea Europeană și, în același timp, vor evidenția domeniile unde sunt necesare eforturi suplimentare. Astfel, conform declarațiilor lui N. Popescu, „ Republica Moldova își accelerează parcursul european. Am reiterat că suntem parte a Europei nu doar geografic, dar și prin identitatea pe care o purtăm, valorile pe care le împărtășim, prin limba română, limba oficială a UE pe care o vorbim și prin istoria comună pe care o avem”.

Conform poziției șefului diplomației Republicii Moldova, din momentul recepționării chestionarului urmează o perioadă de muncă intensă, menționând că instituțiile statului sunt pregătite pentru a furniza informațiile necesare în cel mai scurt timp. Totodată, ofi-

cialul moldovean a comunicat despre implicarea în procesul de completare a chestionarului nu doar a autorităților, ci și a societății civile având în vedere faptul că aderarea la Uniunea Europeană reprezintă un proiect de țară care vizează viitorul fiecărui cetățean. „Odată în plus dorim să demonstrăm că suntem o țară în care democrația funcționează, reformele sunt posibile, procesele de transformare dau rezultate iar viitorul nostru european este ireversibil” (Ministrul Nicu Popescu...).

Întrebările primite au fost împărțite între instituțiile din cadrul grupurilor de lucru nou-înființate (care vor fi transformate ulterior în grupuri de negociere), astfel încât toate organismele/actorii competenți să își poată aduce contribuția la fiecare întrebare în parte. Răspunsul la o singură întrebare a necesitat activitatea mai multor instituții care, de comun acord, au oferit un răspuns comun și unitar la întrebarea respectivă. Toate răspunsurile din cadrul unui capitol ar trebui să fie sincronizate și ar trebui definit un răspuns comun pentru întregul capitol. Toate capitolele ar trebui să fie sincronizate de către instituția care conduce întregul proces. Răspunsurile finale ar trebui să fie adoptate de către Guvern și apoi trimise Comisiei Europene de la Bruxelles. Răspunsurile la toate întrebările pot însuma aproximativ 8.000-10.000 de pagini.

De asemenea, toate răspunsurile (pregătite mai întâi în limba română) au fost traduse apoi de către Republica Moldova în limba engleză. În cazul în care traducerea nu va fi făcută în mod corespunzător, calitatea răspunsurilor Republicii Moldova va avea de suferit și/sau va fi inexactă. În plus, toată legislația Republicii Moldova (în primul rând legile și unele regulamente) care stau la baza răspunsurilor trebuie, de asemenea, au fost traduse în limba engleză și atașate la răspunsuri. Prin urmare, Guvernul Republicii Moldova ar trebui să înființeze un serviciu/unitate de traducere care să coordoneze și să asigure traducerea de calitate a răspunsurilor la chestionar și a legislației relevante și, ulterior, pentru toate documentele legate de negocierile de aderare. Cererea de aderare la UE și Chestionarul care rezultă din aceasta reprezintă începutul unui nivel complet diferit și mai larg de relații cu Uniunea Europeană.

Din 2014, Republica Moldova implementează Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană. Dacă va exista sprijinul politic necesar (care să recunoască faptul că răspunsul la viitorul Chestionar este o prioritate strategică pentru Republica Moldova) și dacă toate pregătirile administrative necesare vor fi efectuate în lunile următoare (inclusiv înființarea grupurilor de lucru și organizarea procesului de traducere), atunci nu există motive să ne îndoim că Republica Moldova poate îndeplini această etapă cu mult succes ca și multe dintre țările anterioare. Proiectul de asistență tehnică finanțat de UE „Sprijin pentru dialogul politic structurat, coordonarea implementării Acordului de asociere (AA) și îmbunătățirea procesului de aproximare legală în Republica Moldova” oferă sprijinul necesar, pe baza experienței acumulate în urma răspunsurilor la ultimul Chestionar, precum și pe baza reorganizării interne din diferite țări din Balcanii de Vest (Cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană).

Un pas nu mai puțin important în relațiile moldo-europene a fost vizita de lucru din perioada 17-18 mai, a șefei statului la Bruxelles și Paris, în cadrul căreia Maia Sandu a avut întrevederi cu președintele Franței, prim-ministrul Regatului Belgiei și cu președinta Legislativului UE (Baciu A) . Discursul Maiei Sandu, președinta Republicii Moldova, ținut la data de 18 mai, în cadrul Parlamentului European de la Bruxelles, re-

prezintă dezideratul și aspirațiile europene a Republicii Moldova (Statutul de candidat la aderare ar fi ideea națională care ar coagula moldovenii).

În contextul obținerii de către Republica Moldova a statutului de candidat la aderarea la UE, merită atenție și discuția avut la data de 31 mai, 2022 a premierului României, Nicolae Ciucă cu președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen și cu președinta Parlamentului European, Roberta Metsola. În cadrul acestor discuții s-a subliniat importanța emiterii de către Comisia Europeană a unei opinii pozitive la cererea de aderare la UE a Republicii Moldova. De asemenea, oficialul român a cerut executivului de la Bruxelles să recunoască perspectiva de integrare europeană a Chișinăului și să recomande statutul de candidat la aderare la Uniunea Europeană. Un alt subiect de discuție a vizat importanța susținerii active, de către Uniunea Europeană, a parcursului european al Republicii Moldova, precum și a reformelor inițiate de președinta Republicii Moldova, Maia Sandu” (Bolotnicov, 2022). Pe fundalul războiului din Ucraina, Chișinăul a fost vizitat de mai mulți oficiali europeni, inclusiv înaltul reprezentant al UE pentru afaceri externe Josep Borrell și comisarul european pentru extindere Oliver Varhelyi.

Data de 19 mai, 2022 pentru Republica Moldova este una importantă. Este data când Parlamentul European a adoptat raportul anual privind implementarea Acordului de Asociere UE-Republica Moldova, cu 512 voturi „pentru”, 43 de voturi „împotrivă” și 39 de abțineri. Raportul include un apel la Uniunea Europeană să furnizeze mai mult sprijin strategic Moldovei după depunerea cererii de aderare la blocul comunitar.

Motivată de invazia Rusiei în Ucraina, cererea oficială a Republicii Moldova de aderare la UE de pe 3 martie a fost salutăată de către eurodeputați, întrucât aceasta confirmă drumul european al țării. Astfel, în conformitate cu articolul 49 din TEU și „pe baza meritelor”, eurodeputații au făcut apel la instituțiile UE de a acorda Republicii Moldova statutul de țară candidată. Între timp, însă, conform opiniei acestora, Uniunea Europeană și Republica Moldova ar trebui să continue să lucreze la integrarea țării în piața unică a UE.

Analizând textul Rezoluției, este de menționat faptul că aceasta face apel la Comisia Europeană de a ajuta Republica Moldova în pregătirea unei strategii credibile pentru perioada de preaderare la UE. De asemenea, eurodeputații au atras atenția asupra necesității acordării unui ajutor strategic mai mare Republicii Moldova, în special prin înființarea unui grup de sprijin al Comisiei, similar cu cel existent pentru Ucraina. Raportul subliniază, de asemenea, că cererile de aderare ale Ucrainei, Republicii Moldova și Georgiei deschid un nou capitol în integrarea lor europeană, care ar trebui să fie caracterizat de eforturile întărite de implementare ale acordurilor de asociere și ale componentelor de liberalizare a schimburilor. De asemenea, eurodeputații și-au exprimat îngrijorarea față de incidentele de securitate din regiunea separatistă Transnistria, condamându-le ca pe niște acte periculoase de provocare. Astfel, eurodeputații s-au pronunțat pentru o soluționare pașnică a conflictului din Transnistria, bazat pe suveranitatea și integritatea teritorială ale Republicii Moldova, considerând că „UE trebuie să acorde urgent Republicii Moldova și Ucrainei statutul de țări candidate” (Chirtoc, 2022).

Textul Rezoluției afirmă că Republica Moldova a fost afectată în mod disproporționat de războiul rusesc din Ucraina. Acest lucru se datorează în principal sosirii a peste 450.000 de refugiați ucraineni de la începutul invaziei – dintre care aproape 800.000

au rămas în Republica Moldova- dar și din cauza diminuării schimburilor comerciale și a creșterii prețurilor la energie și transport. În acest scop, eurodeputații solicită UE să ofere mai mult sprijin țării, și anume prin intermediul unei noi asistențe macrofinanciare, al unor măsuri suplimentare de liberalizare a transporturilor și a comerțului și al unui sprijin continuu pentru gestionarea refugiaților și în scopuri umanitare.

În contextul războiului Rusiei împotriva Ucrainei, Parlamentul a salutat cererea oficială a Republicii Moldova de aderare la UE depusă pe 3 martie 2022 și a afirmat că UE trebuie să îi acorde statutul de țară candidată, în conformitate cu articolul 49 din TUE și „pe baza meritelor”. Între timp, însă, Uniunea Europeană și Republica Moldova ar trebui să își continue eforturile de integrare a țării pe piața unică a UE și de consolidare a cooperării sectoriale. De asemenea, eurodeputații au solicitat Comisiei Europene finalizarea rapidă a evaluării cererii și oferirea Republicii Moldova a asistenței depline pe durata acestui proces, afirmând că autoritățile moldovene se află pe calea bună prin adoptarea unor reforme-cheie, în special în ceea ce privește democrația, statul de drept și drepturile omului. De asemenea, Parlamentul subliniază că este inacceptabil ca Rusia să folosească aprovizionarea cu gaze ca armă pentru a exercita presiuni politice asupra Republicii Moldova, pentru a influența traiectoria politică și orientarea geopolitică a țării, în special după recenta instalare a guvernului pro-vest al țării. Deputații solicită Comisiei și țărilor UE să sprijine Moldova în asigurarea independenței sale energetice, a conectivității, a diversificării și a eficienței sale energetice, precum și în accelerarea dezvoltării surselor regenerabile de energie (PE: UE trebuie să acorde Republicii Moldova statutul de țară candidată la aderare).

Prin decizia „istorică” luată în unanimitate de către liderii UE, Ucraina și Republica Moldova au primit statutul de țări candidate la aderarea la UE. Prin acordarea statutului de candidat pentru Ucraina și Republica Moldova s-a schimbat paradigma lărgirii UE, iar politica de extindere a primit un nou impuls, calificând decizia liderilor UE drept „un mare pas” și un demers istoric. Deși Republica Moldova a primit la data de 23 iunie 2022, statutul de țară candidată pentru aderarea la Uniunea Europeană (UE), acest statut nu oferă calitatea de stat membru al UE, întrucât e nevoie ca Moldova să îndeplinească o serie de condiții de aderare, precum și să aplice legislația europeană în toate domeniile. Experții în domeniul relațiilor internaționale și integrării europene menționează că parcursul european al Republicii Moldova este anevoios și că, în contextul provocărilor cu care se confruntă UE, dar și țările cu statut de candidat la aderare, poate dura o perioadă nedefinită. Odată cu obținerea statutului de țară candidată la aderarea la UE, sarcinile guvernanților sunt multiple, însă în mod inevitabil sau din neștiință, unele responsabilități majore pot fi omise, ori, pur și simplu, să fie considerate neesențiale, ceea ce ar fi o eroare majoră. Aici nu ne vom referi la ale scăpări care par, în aparență, neînsemnate întrucât nu sunt expuse, în mod expres, în angajamentele ferme pe care Republica Moldova și le asumă în acest context. Astfel, țara riscă să rămână captiva statutului de candidată la integrare și peste 30-50 de ani. UE a acordat acest statut din 2 considerente: existența unei guvernări proeuropene- PAS și prezența în regiune a războiului din Ucraina ca antidot politic împotriva agresiunii ruse în statul vecin (Coțu, 2020).

Un moment unic în istoria țării și o recunoaștere a eforturilor colective depuse în ultimii doi ani și a valorilor comune împărtășite de Republica Moldova o constituie lansa-

rea oficială a negocierile de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană la data de 25 iunie 2024, la Bruxelles, reprezentând (ibidem). Acest eveniment este urmarea unei decizii a Consiliului European din 14-15 decembrie 2023 de a deschide negocieri de aderare cu Republica Moldova și a aprobării de către Consiliu, la 21 iunie, a cadrului de negociere pentru negocierile cu Republica Moldova, în concordanță cu metodologia de extindere revizuită. Deschiderea negocierilor de aderare la doar doi ani de la acordarea statutului de țară candidată este o dovadă a faptului că Republica Moldova este hotărâtă să îndeplinească agenda de reforme a UE. Astfel, UE și-a reiterat condamnarea fermă a războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei și și-a afirmat disponibilitatea de a continua să ofere tot sprijinul relevant Republicii Moldova și poporului său în abordarea provocărilor legate de război și să consolideze reziliența, securitatea și stabilitatea țării în fața acțiunilor hibride ale Rusiei.

De asemenea, UE a subliniat că Republica Moldova este deja un partener apropiat al său. Acordul de asociere al Republicii Moldova cu UE, care include și ampla zonă de liber schimb aprofundată și cuprinzătoare, a intrat în vigoare în 2016 și este aplicat cu titlu provizoriu din 2014. Acesta stă la baza unei cooperări extinse între UE și Republica Moldova într-o gamă largă de domenii. La 21 mai 2024, Republica Moldova a semnat un parteneriat pentru securitate și apărare cu UE, primul de acest tip încheiat vreodată cu o țară parteneră. UE a invitat acum Comisia să continue să evalueze stadiul de pregătire al Republicii Moldova în vederea deschiderii negocierilor în domenii specifice și să identifice chestiunile susceptibile a apărea în cadrul negocierilor, începând cu grupul tematic al elementelor fundamentale care, în conformitate cu cadrul de negociere, va fi deschis mai întâi. În calitate de viitor stat membru, se așteaptă din partea Republicii Moldova să adere în continuare la valorile menționate la articolul 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană, și anume respectarea demnității umane, a libertății, a democrației, a egalității și a statului de drept, precum și respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților (UE deschide negocieri de aderare cu Republica Moldova). Procesul de integrare la UE a început pentru Republica Moldova în 2014, odată cu semnarea Acordului de Asociere RM-UE, și a trecut prin câteva etape importante. Durata negocierilor depinde de viteza implementării reformelor, după care rămâne de parcurs un anumit număr de pași (Moldova începe negocierile de aderare la UE).

Deschiderea acestor discuții este rezultatul unui acord greu obținut între 27 de țări ale UE, care au fost nevoite să-și folosească ingeniozitatea pentru a convinge cea de-a 27-a, Ungaria, să nu blocheze procesul. Premierul ungar s-a opus vehement oricăror discuții de aderare cu Ucraina, considerând că țara nu este pregătită, blocând, de asemenea, orice ajutor militar european pentru Kiev. În pofida faptului că Orban a părăsit masa negocierilor la summitul liderilor UE-27 din decembrie, cei 26 de omologi ai săi au decis să deschidă negocieri de aderare cu Kievul și Chișinăul (Republica Moldova și Ucraina încep astăzi oficial negocierile de aderare cu UE).

După deschiderea oficială a conferinței interguvernamentale, negociatorii vor analiza mai întâi legislația celor două țări pentru a verifica dacă este compatibilă cu cea a UE. Această etapă, cunoscută sub numele de „screening” în limbajul Bruxellesului, durează în mod normal între unul și doi ani, au explicat sursele diplomatice. Dar în cazul Ucrainei sau al Republicii Moldova, lucrurile vor merge mai repede, deoarece

„avem deja o idee destul de clară” asupra situației, a subliniat acest diplomat european, vorbind sub rezerva anonimatului. Cu toate acestea, vor trece câteva săptămâni, dacă nu chiar luni, până când diferitele capitole de negociere vor fi efectiv deschise. Și este puțin probabil ca acestea să fie deschise înainte de sfârșitul acestui an: la 1 iulie, Ungaria, care nu are prea mult entuziasm pentru primirea Ucrainei, preia președinția semestrială a Consiliului UE, ce reunește miniștrii celor 27 de state membre. Șefii de stat și de guvern ai Uniunii Europene deschisese calea pentru astfel de negocieri de aderare la mijlocul lunii decembrie 2023. Cu toate acestea, Ungaria a amânat până acum deschiderea oficială a negocierilor cu Kievul, considerând că nu sunt întrunite condițiile. La 7 iunie, Comisia Europeană a considerat că Ucraina și Republica Moldova au îndeplinit acum toate condițiile prealabile pentru aderare. Executivul european a cerut Kievului să ia măsuri pentru a combate corupția și deținerea oligarhilor. De asemenea, Comisia a cerut să se acorde o mai mare atenție minorităților, o măsură solicitată insistent de Budapesta din cauza prezenței unei comunități maghiare în Ucraina. UE a acordat Ucrainei statutul de țară candidată în iunie 2022, într-un gest extrem de simbolic, la câteva luni după începutul războiului declanșat de Moscova, precum și Republicii Moldova vecine. Deschiderea negocierilor este doar o etapă a unui proces de aderare lung și anevoios. Ucraina, o țară cu o populație de peste 40 de milioane de locuitori și o mare putere agricolă, se confruntă cu o serie de provocări pentru a adera la UE, începând cu problema ajutorului financiar. La rândul său, UE intenționează să se reformeze pentru a face față acestei extinderi și pentru a-și îmbunătăți guvernanta și procesul decizional, care este deja adesea complex cu 27 de state membre (The European Union and Montenegro).

Nu mai puțin interes pentru analiza relațiilor Uniunii Europene cu statele pretendente la aderarea la spațiul integraționist european prezintă cazul *Muntenegrului*. Perspectiva europeană a Muntenegru fost reafirmată de Consiliu în iunie 2006, după recunoașterea independenței țării de către statele membre ale UE. La data de 21 mai 2006, muntenegrenii au votat în favoarea independenței fostei republici iugoslave, până atașată Serbiei, independență pe care Uniunea Europeană a recunoscut-o la 12 iunie 2006 (*Document 22007A1228(01)*). În procesul stabilirii și fortificării relațiilor cu UE, pe 15 octombrie 2007, a fost semnat un Acord de Stabilizare și Asociere (ASA) între UE și Muntenegru (Dzanik, 2013). Acesta din urmă a intrat în vigoare la data de 1 mai 2010. Prin actul de semnare a Acordului de Stabilizare și Asociere, Muntenegru a convenit în mod oficial asupra unei asocieri cu Uniunea Europeană și cu statele sale membre, acceptând astfel responsabilitatea pentru viitorul său european.

Momentul care fortifică relația UE- Muntenegru este înaintarea oficială la data de 15 decembrie 2008 de către prim-ministrul Milo Đukanović a cererii privind aderarea la spațiul integraționist european.. La fel ca Serbia și Macedonia de Nord, Muntenegru a obținut la 19 decembrie 2009 o liberalizarea regimului de viză pentru cetățenii săi care călătoresc în Europa. În decembrie 2010, statele membre au acordat țării statutul de candidat oficial pentru aderare, în urma unei recomandări a Comisiei Europene . Cu toate acestea, eforturile Muntenegrului rămân necesare în ceea ce privește drepturile fundamentale, precum lupta împotriva discriminării, libertatea de exprimare sau situația persoanelor strămutate din Croația, Bosnia-Herțegovina sau Kosovo.

La 12 octombrie 2011, Comisia Europeană a emis un aviz favorabil cu privire la deschiderea negocierilor oficiale de aderare. După aprobarea de către statele membre, la 29 iunie 2012, au fost deschise oficial negocierile pentru aderarea Muntenegrului. De asemenea, un moment remarcabil în relațiile UE- Muntenegru este poziția Parlamentului european, care, la data 22 ianuarie 2013 a salutat reformele întreprinse și progresele înregistrate de către stat în direcția aderării. Cu toate acestea, Parlamentul a solicitat încurajat efectuarea a mai multor acțiuni în ceea ce privește protecția libertății presei, drepturile femeilor și egalitatea de gen, precum și intensificarea luptei împotriva corupției și crimei organizate. În acest context merită atenție avizul favorabil din 2010 emis de către Comisie cu privire la cererea Muntenegrului. Comisia a identificat 7 priorități cheie pe care Muntenegru, în scopul începerii negocierilor, ar trebui să le realizeze. La fel Consiliul a acordat Muntenegrului statutul de țară candidată la aderare, lansând în decembrie 2011 procesul privind negocierile de aderare. Astfel, oficial, negocierile de aderare a Muntenegru au început la 29 iunie 2012. Pe data de 6 februarie 2018, Comisia Europeană a indicat că aderarea Muntenegrului ar putea deveni realitate până în 2025, la fel ca și în cazul Serbiei. „ Această perspectivă va depinde, în cele din urmă, de existența unei voințe politice puternice, de implementarea unor reforme eficiente, de durată și de soluționarea definitivă a disputelor cu vecinii săi”. Corupția și sistemul judiciar sunt încă în vizorul Bruxelles -ului. După opt ani de negocieri, toate cele 33 de capitole examinate au fost deschise, dintre care 3 sunt închise provizoriu: Știință și cercetare, Educație și cultură și Relații externe. În 2024, Muntenegru a anunțat că urmărește o aderare efectivă până în 2028 care, potrivit declarațiilor președintei Comisiei Europene, Ursula von der Leyen , este un obiectiv „ atins ”.

Sub noul său guvern, Muntenegru și-a deblocat procesul de aderare. Deși țara se confruntă cu multe obstacole, acum reprezintă cea mai bună oportunitate pentru UE de a recăpăta impulsul pentru extinderea în Balcanii de Vest. Prin implementarea reformelor, Muntenegru își arată angajamentul față de Uniunea Europeană. În comparație cu celelalte țări candidate, Muntenegru a avansat cel mai mult în acest proces. După procesul de stagnare, Muntenegru este prima țară care a trecut prin acest proces de aderare, care a fost modificat prin adoptarea noii Metodologii la începutul anului 2020. Această nouă metodologie a adus noi criterii și evaluări mai riguroase, asigurând astfel o evaluare mai amănunțită a progresului în special în aceste domenii legate de capitolele 23 și 24. Avizul pozitiv confirmă faptul că Muntenegru a reușit să îndeplinească toate cerințele înaintate de către UE, ceea ce îi consolidează și mai mult calitatea de membru deplin în Uniunea Europeană (Dzanik, 2013).

Cu toate acestea, primirea avizului pozitiv înseamnă doar că Muntenegru trebuie să lucreze și mai mult la procesul de reformă și că acesta este doar un punct pe această cale. Acesta este, de asemenea, mesajul țărilor UE la Conferința interguvernamentală, că, în continuare, Muntenegru ar trebui să își mențină atenția pe integrarea în UE și să aibă același angajament față de reforme ca în perioada anterioară (Mirkovic, 2024). Potrivit Ministerului Afacerilor Europene din Muntenegru, dintr-un total de 102 obligații definite în Programul de aderare a Muntenegrului la Uniunea Europeană 2024-2027, 50 au fost implementate în prima jumătate a anului 2024. În aceeași perioadă, au fost adoptate un număr semnificativ de legi și statute (în total 28 de legi și 28 de statute,

ceea ce reprezintă 61% și 57% față de planul de adoptare a cadrului legislativ, respectiv) (ibidem). Pe lângă legile care au constituit o condiție pentru obținerea avizului pozitiv, au fost adoptate și alte legi semnificative pentru procesul de reformă. Aceste legi se referă la reglementarea diferitelor domenii, cum ar fi: securitatea informațiilor, securitatea aprovizionării cu derivate petroliere, managementul deșeurilor, inventarul agricol... De asemenea, cadrul strategic a fost îmbunătățit prin introducerea de strategii în domeniul combaterii corupției, ocuparea forței de muncă, îmbunătățirea protecției și sănătății la locul de muncă, proprietatea intelectuală a Muntenegrului, incluziunea socială a romilor și egiptenilor, îmbunătățirea calității vieții persoanelor LGBTI din Muntenegru. Pe lângă acestea, Muntenegru a adoptat o serie de alte documente pentru a îmbunătăți situația în domeniul gestionării integrate a frontierelor, prevenirii și reprimării terorismului, spălării banilor și finanțării terorismului, Planul de acțiune Schengen, precum și lupta împotriva traficului de droguri. Toate aceste reforme realizate de către Muntenegru, reprezintă o bază excelentă pentru continuarea implementării procesului de reformă și îmbunătățirea situației în direcția integrării în UE. Eforturile continue de armonizare a legislației interne cu acquis-ul UE, precum și dedicarea față de îndeplinirea standardelor europene, permit Muntenegrului să intre în următoarea fază a procesului de aderare cu mai multă stabilitate și pregătire. Această bază nu numai că sprijină progresele viitoare către aderare, dar întărește și capacitățile instituționale și reziliența generală a țării în a face față provocărilor viitoare pe calea integrării europene. Aderarea Muntenegrului, ca și a altor țări, are o importanță deosebită pentru stabilitatea Europei, mai ales în condiții de tensiune și instabilitate geopolitică. Cu toate acestea, de la izbucnirea războiului din Ucraina, UE s-a concentrat mai mult pe zona Balcanilor de Vest, ceea ce nu a fost în anii precedenți. Intensificarea activităților UE în domeniul integrării Balcanilor de Vest a devenit deosebit de pronunțată în timpul războiului din Ucraina, ceea ce arată atenția sporită a Uniunii pentru stabilizarea și integrarea acestei regiuni în structurile europene (ibidem). În timp ce obiectivul principal al Muntenegrului – și un mesaj atrăgător pentru unii parteneri europeni – este să devină cel de-al 28-lea stat membru al UE până în 2028, o altă provocare evidentă pentru perspectivele Muntenegrului este reprezentată de lipsa capacității umane și a expertizei tehnice în administrația sa publică. În unele cazuri, acest lucru este abordat prin reangajarea funcționarilor publici din guvernele anterioare ale Partidului Democrat al Socialiștilor (DPS) (Nič ; Bechev; Maillard, 2024).

Transferul dramatic de putere la Belgrad, care a avut loc în octombrie 2000, a deschis ușa tranziției politice și economice în *Serbia* și a deschis calea pentru modificarea orientării politicii externe a Serbiei. Coaliția pro-occidentală, venită la putere după alegerile prezidențiale din Serbia, a acordat cea mai mare prioritate integrării europene a Serbiei. Relațiile dintre Uniunea Europeană și Serbia în epoca post-Milosevic nu s-au redus doar la asistență financiară europeană pentru Serbia. Tranziția politică din Serbia din toamna anului 2000 a dus la schimbarea relațiilor politice dintre Bruxelles și Belgrad. Un segment cheie de „reconfigurare” a relațiilor dintre Belgrad și Bruxelles după octombrie 2000 îl constituie inițierea procesului de aderare a Serbiei la Uniunea Europeană. Cu toate acestea, orientarea pro-europeană a elitei politice sârbe nu a fost suficientă pentru ca Serbia să înceapă parcursul european. Decizia Bruxelles-ului de a continua procesul de extindere și de a include țările din Balcanii de Vest a fost o condiție

prealabilă pentru a începe integrarea europeană a Serbiei. În decembrie 2002, Consiliul European de la Copenhaga a subliniat perspectiva europeană a statelor din Balcanii de Vest, inclusiv a Serbiei în „structurile europene” și „aderarea lor finală la Uniune” drept o prioritate înaltă a Uniunii Europene. În plus, Consiliul Afaceri Generale și Relații Externe a declarat pe agenda de la Salonic sprijinul Uniunii Europene pentru țările din regiune prin continuarea „colaborării strânse cu țările din Balcanii de Vest pentru a consolida în continuare a pacea și pentru a promova stabilitatea, democrația, respectarea legii, a drepturilor omului și ale minorităților”. În plus, agenda de la Salonic a subliniat necesitatea unor reforme fundamentale în țările din regiune, precum combaterea crimei organizate și a corupției, dezvoltarea unei economii de piață moderne și îmbunătățirea cooperării regionale. De asemenea, în iunie 2003, Consiliul European și-a reafirmat politica față de Balcanii de Vest subliniind sprijinul pentru perspectiva europeană a țărilor din regiune „odată ce acestea îndeplinesc criteriile stabilite”. Consiliul European de la Salonic a confirmat „agenda de la Salonic pentru Balcanii de Vest” și a subliniat importanța Procesului de Stabilizare și Asociere ca instrument pentru „cursul european al țărilor din Balcanii de Vest până la viitoarea lor aderare”. De asemenea, Uniunea Europeană și-a reiterat hotărârea de a sprijini drumul european al statelor din Balcanii de Vest la întâlnirea dintre șefii de stat și de guvern ai statelor membre ale Uniunii Europene și liderii Albaniei, Bosniei, Croației, Macedoniei de Nord, Serbiei și Muntenegrului din Salonic la 21 iunie 2003. Liderii europeni au subliniat importanța agendei de la Salonic pentru Balcanii de Vest, descriind acest document drept „un nou pas important în relația privilegiată dintre UE și Balcanii de Vest” (Dragisic, 2011).

După obținerea studiului de fezabilitate în aprilie 2005, Serbia a început pregătirile pentru negocieri. Negocierile privind Acordul de Stabilizare și Asociere (ASA) au fost deschise în formatul mecanismului dublu, după ce Muntenegru și-a declarat independența (2006), și au continuat separat cu două țări suverane. În continuarea procesului de negocieri, Serbia s-a confruntat cu un obstacol neașteptat. A fost disponibilitatea membrilor occidentali ai Grupului de Contact2 de a recunoaște Provincia Autonomă Sârbă Kosovo și Metohija ca stat independent (ca Republica Kosovo), încălcând Rezoluția nr. 1244 a Consiliului de Securitate al ONU. Negocierile de asociere aveau loc simultan cu negocierile privind acordarea statutului Kosovo. Acestea din urmă au fost încălcate fără rezultat (în martie 2007), iar proclamarea unilaterală a independenței Kosovo a fost acceptată de majoritatea statelor membre ale UE. De atunci, discuțiile asociației au avut loc constant sub umbrela condiției nou apărute pentru Serbia – recunoașterea, la început de facto, iar mai apoi și de jure a independenței Kosovo. Toți pașii efectuați de către Serbia din primăvara anului 2008 – semnarea ASA (aprilie 2008), implementarea acordului comercial interimar ca parte a ASA, obținerea statutului de candidat (martie 2012) și deschiderea discuțiilor de aderare (ianuarie 2014) au avut drept condiție renunțarea treptată la Kosovo și Metohija ca parte a țării. Toate etapele de referință menționate mai sus pe drumul către discuțiile de aderare (2008–2014) și multe altele pe aceeași cale, au fost de fapt atinse în primul rând datorită pregătirii diferitelor guverne sârbe de a îndeplini această condiție supremă impusă de către UE. Analizând cazul Serbiei în procesul de asociere, se poate înțelege clar trecerea priorităților UE de la condiții economice, juridice și instituționale la cele (înalte) politice. De la jumătatea anului 2008,

când cele două părți au semnat ASA, pașii Serbiei către „normalizarea relațiilor sale cu Kosovo” au devenit o condiție crucială (o „prioritate cheie” după formularea folosită în toate rapoartele anuale ulterioare ale Comisiei). Fiecare pas suplimentar pe calea Serbiei către integrare a fost condiționat de un pas concret- cel al recunoașterii Kosovo ca stat nou. Aceasta înseamnă că, în loc să se stabilească obiectivul aderării, procesul a fost transformat în stabilirea condiției cheie a recunoașterii depline a independenței Kosovo (*Bazić*). Astfel, acceptând condițiile Bruxellesului, Serbia a renunțat la competențele sale de guvernare în patru municipalități (locuite de o majoritate sârbă) din nordul Kosovo, a acceptat legislația Kosovo în întregime și s-a obligat să implementeze pe deplin prevederile convenite (Samardžić, 2015).

La fel ca și Macedonia de Nord și Muntenegru, la data de 19 decembrie 2009, Serbia a obținut liberalizarea regimului de viză pentru cetățenii săi care călătoresc în spațiul Schengen . Și în aceeași zi și-a prezentat oficial cererea de a începe procesul de aderare la Uniunea Europeană. La 12 octombrie 2011, Comisia Europeană a dat undă verde pentru acordarea statutului de țară candidată Serbiei, iar La 1 martie 2012, statele membre au confirmat această opinie, Serbia a devenit oficial țară candidată la aderarea la spațiul UE.

La 19 aprilie 2013, după câțiva ani de blocaj (legați de prezența minorităților sârbe și albaneze de ambele părți ale graniței), negocierile multilaterale dintre Serbia și Kosovo, supravegheate de UE, au dus la semnarea unui acord care a deschis calea pentru normalizarea relațiilor dintre cele două țări. Prin urmare, la 28 iunie 2013, statele membre au aprobat recomandarea Comisiei de deschidere a negocierilor de aderare a Serbiei. Astfel, în martie 2012, Serbiei i s-a acordat statutul de candidat la UE. Până în prezent, Serbia a deschis 18 capitole de negocieri. În 2012, Consiliul European a confirmat Serbia ca țară candidată, iar un an mai târziu a aprobat recomandarea Comisiei de a deschide negocierile cu Serbia. În 2013, a intrat în vigoare Acordul de stabilizare și asociere UE-Serbia (Stabilisation and association agreement). Astăzi, dintr-un total de 33 de capitole care au fost deschise în prima fază a negocierilor, 22 sunt în discuție. Două au fost închise provizoriu (știință și cercetare; educație și cultură). Cu toate acestea, Comisia Europeană a indicat în 2018 că aderarea Serbiei nu va avea loc înainte de 2025. Într-adevăr, acordurile semnate din 2013 cu Kosovo sunt departe de a fi toate puse în aplicare, iar dialogul a fost întrerupt în mod regulat datorită provocărilor reciproce. Cu toate acestea, recunoașterea Kosovo de către Serbia este o condiție sine qua non pentru intrarea acestor două țări în Uniunea Europeană. În rezoluția adoptată la 6 iulie 2022, membrii Parlamentului European deplâng „revenirea” Serbiei „ cu privire la aspecte esențiale pentru aderarea la UE ”. Parlamentarii solicită țării „ să facă progrese în ceea ce privește statul de drept, drepturile fundamentale, libertatea de exprimare, consolidarea pluralismului mass-media și normalizarea relațiilor cu Kosovo ”. De asemenea, în raportul Comisiei Europene, din octombrie 2024, este menționat că țara trebuie să consolideze independența justiției, lupta împotriva corupției și libertatea de exprimare.

Turcia este statul care, la fel ca și celelalte state anterior menționate, tinde să devină membru al Uniunii Europene. Devenind membru asociat al Comunității Economice Europene în 1964 printr-un acord de asociere, Turcia a depus o cerere de aderare în 1987. Deși și-a depus cererea, Turcia nu a fost recunoscută ca „ țară candidată ” până în 1999,

negocierile de aderare au început cu mult mai târziu (Relațiile UE-Turcia: între cooperare și tensiuni).

Astfel, ca rezultat al evaluării din 2004, Comisia Europeană și a Parlamentul European au considerat că Turcia a făcut în sfârșit eforturile necesare pentru a îndeplini criteriile de la Copenhaga . Șefii de stat și de guvern, reuniți în Consiliul European , au propus, așadar, deschiderea negocierilor de aderare a Turciei la spațiul UE cu condiția ca Ankara să adopte anumite reforme și să semneze protocolul de extindere a uniunii vamale la cele 10 noi state membre ale UE. La un interval de aproximativ 18 ani de la depunerea cererii, la 3 octombrie 2005 au început negocierile de aderare. Au fost deschise numai 16 dintre cele 35 de capitole și a fost închis doar unul. După represiunea declanșată de guvernul turc, urmare a loviturii de stat eșuate din 15 iulie 2016, negocierile turco-europene privind aderarea Turciei la UE au fost stopate. În iunie 2019, Consiliul UE a considerat, însă că negocierile dintre UE și Turcia sunt „ în impas ”. În 1974, Turcia a ocupat nordul insulei Cipru și până în prezent refuză să recunoască guvernul de la Nicosia, singurul care este recunoscut de comunitatea internațională. În iulie 2005, cu ocazia semnării acordului de extindere a Uniunii Vamale dintre Turcia și UE la zece noi state membre, autoritățile turce au precizat, așadar, că prin acest text, nu au recunoscut Republica Cipru, membră a UE din 1 mai 2004. UE, la rândul său, indică faptul că Ankara va fi obligată să recunoască partea cipriotă în timpul negocierilor. Astfel, în 2006, din cauza refuzului Turciei de a-și deschide porturile și aeroporturile pentru navele și avioanele care vin din Cipru, Consiliul pentru Afaceri Externe a decis, în cele din urmă, să suspende discuțiile cu Ankara pe mai multe capitole de negociere (Commission adopts 2024 Enlargement Package).

De asemenea, un alt obstacol în procesul de negocieri turco-europene este lipsa eforturilor depuse de Turcia pentru a-și normaliza relațiile cu Armenia. În raportul său publicat în octombrie 2012, Comisia Europeană menționează că Turcia nu depune eforturi în soluționarea problemelor sale cu vecinul său- Armenia. Nu mai puțin importante sunt sugestiile Executivului european cu referire la reformele care trebuie făcute în ceea ce privește aplicarea criteriilor politice, drepturile omului și protecția minorităților în Turcia (Turquie, Macédoine du Nord, Ukraine).

Preocupările Comisiei se referă în special la libertățile religioase, de exprimare și de întrunire. Ca reacție la reprimarea demonstrațiilor de către regimul lui Recep Tayyip Erdoğan, la începutul anului 2013, negocierile au fost suspendate, acestea fiind reluate cu rezerve în noiembrie același an. Cele 28 de state membre ale UE (Regatul Marii Britanii și Irlandei de Nord până în 2020 membru al UE) în cele din urmă au decis să deschidă capitolul privind politica regională. Dar astăzi, după mai bine de 16 ani de negocieri, doar 16 din cele 35 de capitole sunt deschise, cel mai recent (deschis în iunie 2016) privind prevederile financiare și bugetare. Dintre acestea, doar capitolul „ Știință și cercetare ” este închis provizoriu. După summitul UE-Turcia din 29 noiembrie 2015 în jurul crizei migrației (un acord a fost semnat în 2016 privind îngrijirea migranților), procesul de aderare a fost relansat. Pe 14 decembrie s-a deschis capitolul „Politica economică și monetară”. Comisia Europeană s-a angajat să lucreze pentru deschiderea de noi capitole în primul trimestru al anului 2016 (Commission adopts 2024 Enlargement Package).

În urma unei tentative de lovitură de stat în Turcia în iulie 2016, Uniunea Europeană este totuși din nou îngrijorată de represaliile orchestrate de guvern și, în special, de o posibilă restabilire a pedepsei cu moartea (abolită în 2004). În contextul evenimentelor din 2016, odată cu întărirea regimului turc, anumiți cetățeni europeni fiind și ei victime ale represiunii, relațiile dintre UE și Ankara se deteriorează. În octombrie 2017, europenii au solicitat Comisiei „să ia în considerare oportunitatea reducerii și redirecționării fondurilor de preaderare, ținând cont de situația din țară”. În iunie 2018, Consiliul UE a indicat imposibilitatea deschiderii vreunui capitol nou de negocieri [68]. Numeroasele probleme dintre Bruxelles și Ankara vor persista. Perspectiva aderării Turciei la UE se tot îndepărtează. Foarte critice sunt vocile șefilor de stat și de guvern din UE atunci când este vorba despre amenințările pe care Turcia le repetă la adresa Greciei și a Ciprului, state comunitare. Turcia a pătruns de mai multe ori pe teritoriul grecesc și cipriot cu avioane și nave militare proprii. E a solicitat, în mod repetat, autorităților turce să respecte deciziile Curții Europene de Justiție referitoare la drepturile omului și, de exemplu, să îl elibereze pe activistul pentru drepturile omului Osman Kavala. Kavala a fost încarcerat în 2022, condamnat fiind la detenție pe viață, pentru că ar fi participat la protestele anti-guvernamentale din Parcul Gezi, din anul 2013 (ibidem).

Totuși, în raportul anual privind politica de extindere din 2019, Comisia Europeană a asigurat că „Turcia rămâne un partener cheie al Uniunii Europene”. După o pauză de trei ani, în martie 2019 Consiliul de Asociere UE-Turcia se reunește din nou. De asemenea, pe parcursul anului 2019 sunt realizați anumiți pași care reanimează relațiile turco-europene. Astfel, „a existat dialogul la nivel înalt privind transporturile și un dialog economic”, inclusiv au fost inițiate discuțiile tehnice pentru recunoașterea reciprocă a anumitor indicații geografice ale produselor agricole. Acordul UE-Turcia privind migrația din martie 2016 continuă să producă rezultate... Totuși, în pofida acestor realizări, Bruxelles reamintește că reformele de aderare la UE nu au fost realizate și că „nu au fost luate în considerare preocupările serioase ale UE cu privire la degradarea statului de drept, a drepturilor fundamentale și a sistemului judiciar”. După expirarea stării de urgență declarată în țară în iulie 2016, a fost adoptată în special o lege care menține „multe elemente ale stării de urgență” în Turcia. Prin urmare, în iunie 2019, Consiliul UE a remarcat „că Turcia continuă să se îndepărteze de Uniunea Europeană” și că „negocierile de aderare cu Turcia sunt în impas” (Bernd, 2023).

Deși Turcia a fost recunoscută drept un partener cheie pentru Uniunea Europeană, negocierile de aderare cu rămân în impas din 2018. Există în continuare preocupări serioase în domeniul drepturilor fundamentale și al statului de drept, inclusiv al independenței sistemului judiciar. În octombrie 2019, Turcia a lansat o operație militară în nordul Siriei, în scopul creării unei zone - tampon între cele două țări în care să poată fi mutați refugiații sirieni care locuiesc în Turcia. Acest demers a fost condamnat de deputații europeni în cadrul unei dezbateri care a avut loc la 23 octombrie 2019. Ca rezultat, la data de 24 octombrie 2019, a fost adoptată rezoluția conform căreia deputații europeni cer impunerea de sancțiuni împotriva Turciei, urmare a operației sale militare (Commission adopts 2024 Enlargement Package).

Dialogul privind statul de drept și drepturile fundamentale rămâne o parte integrantă a relației UE-Turcia. Deși, ca rezultat al orientării strategice din aprilie 2024 a Consiliu-

lui European, relațiile cu Turcia au fost marcate de o reangajare treptată și au fost făcuți pași concreți către schimburi constructive pe probleme de interes comun (Relațiile UE-Turcia: între cooperare și tensiuni), actualmente dialogul turco-european privind începearea negocierilor de aderare rămâne a fi un subiect sensibil.

În contextul noilor realități geopolitice prezente pe continentul european, caracterizate în special prin prezența unui război în plină desfășurare, *Ucraina* devine statul care atrage atenția întregii comunități internaționale. După destrămarea URSS în 1991, țara a rămas un aliat apropiat al Federației Ruse. Cu toate acestea, Ucraina a semnat în 1994 Acord de Parteneriat și Cooperare cu UE, care a intrat în vigoare în 1998. Ca rezultat al Revoluției Portocalii și venirea la conducerea statului în 2004 a pro-europeanului Viktor Iușcenko, legăturile dintre UE și Ucraina s-au întărit. Un alt moment care marchează fortificarea relațiilor dintre Ucraina și Uniunea Europeană a fost adoptarea în 2005 a Planului de Acțiune comun UE-Ucraina, menit să servească drept cadru pentru reformele care urmau a fi implementate în țară în vederea apropierei de Uniune. Un nou pas a fost făcut în 2014. Semnarea Acordului de Asociere, negociat din 2007, a fost refuzată de președintele pro-rus Viktor Ianukovici în 2013. Decizia sa a provocat furia ucrainenilor și a inițiat mișcarea „Euromaidan”. Aceasta a dus la revoluția din februarie 2014, apoi la alegerea președintelui pro-european Petro Poroșenko. În estul țării, separatiștii pro-ruși preiau puterea în regiunile Lugansk și Donețk, iar Federația Rusă anexează peninsula Crimeea (Commission adopts 2024 Enlargement Package).

Acordul de Asociere UE-Ucraina, semnat în cele din urmă la 21 martie 2014 (Ukraine-EU Association Agreement) după fuga lui Viktor Ianukovici în Rusia și intrat în vigoare din 2016, are ca scop consolidarea legăturilor politice și economice dintre UE și Ucraina. La patru zile de la lansarea la data de 24 februarie 2022 a ofensivei Federației Ruse în Ucraina, Kievul, pe data de 28 februarie 2022 și-a depus cererea de aderare la Uniunea Europeană. După un aviz pozitiv al Comisiei Europene din 17 iunie, Consiliul European a validat la rândul său cererea ucraineană pe 23 iunie. În ceea ce privește Moldova, Comisia Europeană recomandă statelor membre deschiderea negocierilor de aderare cu Kievul pe 8 noiembrie 2023. La scurt timp după, pe 14 decembrie, șefii de stat și de guvern reuniți la Consiliul European dau undă verde pentru începerea negocierilor cu Ucraina, iar la data de 25 iunie 2024, încep oficial negocierile de aderare a Ucrainei la spațiul UE.

Kosovo este singura țară considerată „candidată potențială” pentru aderarea la UE. Aceasta înseamnă că Kosovo este recunoscut în calitate de stat independent și ca subiect de drept internațional de către UE. Deși nu are încă statutul de candidat oficial, UE consideră Kosovo ca țară eligibilă pentru calitatea de membru. În 1999, la sfârșitul războiului din Kosovo, Consiliul de Securitate al ONU a înființat Misiunea Interimară a Națiunilor Unite în Kosovo (UNMIK) cu scopul de a administra acest teritoriu. La 17 februarie 2008, în cadrul unei sesiuni extraordinare, Parlamentul Kosovo a proclamat unilateral independența Republicii Kosovo și, din acel an, Comisia Europeană a recunoscut țara ca potențial candidat. Dar dacă independența Kosovo este astăzi recunoscută de 22 de țări membre UE, inclusiv Franța, alte cinci încă nu o recunosc: Spania, Grecia, România, Slovacia și Cipru. De fapt, această lipsă de unanimitate din partea celor douăzeci și șapte reprezintă un obstacol în calea aderării Kosovo la Uniunea Europeană (Commission ad-

opts 2024 Enlargement Package). România este una dintre cele cinci țări europene care nu recunoaște independența Kosovo față de Serbia, specialiștii considerând că motivul este legat de temerea creării unui precedent în Transnistria sau chiar în Ținutul Secuiesc (Rubica, 2023). Motivul nerecunoașterii Republicii Kosovo de către România a fost explicat și de fostul președinte Traian Băsescu în anul 2015. Fostul șef de stat invoca la acea vreme pericolul autoproclemării independenței Transnistriei (ibidem).

Semnarea acordului de normalizare cu Serbia în 2013 a marcat o încălzire a relațiilor dintre cele două țări. De asemenea, acest moment a dus la o apropiere a Kosovo de UE. Pasul care fortifică relațiile dintre Kosovo și UE este reflectat prin semnarea în 2014 a Acordului de Stabilizare și Asociere (ASA) (Stabilisation and Association Agreement (SAA) with Kosovo) și care a intrat în vigoare doi ani mai târziu, în 2016. Astfel, conform prevederilor Acordului, acesta reflectă relația contractuală care implică drepturi și obligații reciproce și acoperă o mare varietate de sectoare. De asemenea, prin semnarea acordului, UE își asumă responsabilitatea de a sprijini punerea în aplicare a reformelor, oferind Kosovo oportunitatea de a se apropia de Europa. Dar în 2018, relațiile dintre Kosovo și Serbia se răcesc din nou. Un an mai târziu, în timpul ce se analizează o propunere de liberalizare a regimului de vize pentru cetățenii kosovari, Consiliul UE „regretă profund” decizia Kosovo din noiembrie 2018 de a impune majorări unilaterale a taxelor de viză de până la 100% la importurile din Serbia și Bosnia și Herțegovina (ibidem).

Consiliul salută adoptarea de „legi importante” în domeniile statului de drept și reformei administrației publice, dar îndeamnă și Kosovo să „abordeze cu hotărâre corupția și crima organizată”, deplângând în același timp „numirea în funcții oficiale a persoanelor condamnate pentru crime de război”, ceea ce este contrar valorilor europene”. Pe 15 decembrie 2022, țara și-a depus cererea de aderare la Uniunea Europeană. În rezoluția adoptată la 6 iulie 2022, membrii Parlamentului European salută „stabilitatea politică sporită a Kosovo și angajamentul ferm față de traiectoria europeană”. De asemenea, ei „cere din nou statelor membre să adopte fără întârziere un regim fără vize pentru cetățenii din Kosovo”, din 1 ianuarie 2024. De asemenea, în raportul din octombrie 2024, Comisia Europeană solicită Pristina să-și respecte angajamentele față de Serbia. Ea consideră, de asemenea, că „s-au înregistrat progrese în lupta împotriva crimei organizate”, dar că „Kosovo trebuie să-și intensifice eforturile pentru a întări statul de drept [...] și pentru a proteja libertatea de exprimare”. Comisia rămâne disponibilă pentru a pregăti un aviz cu privire la cererea de aderare a Kosovo de îndată ce Consiliul o va solicita. Ca rezultat al evaluării situației din Kosovo, Comisia consideră că în țară s-au înregistrat progrese în lupta împotriva crimei organizate, iar mediul de afaceri s-a îmbunătățit, iar Kosovo trebuie să-și intensifice eforturile pentru a consolida statul de drept, administrația publică și pentru a proteja libertatea de exprimare (ibidem).

Concluzii

Albania, Georgia, Kosovo, Moldova, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia, Turcia și Ucraina au depus cererile de aderare la Uniunea Europeană și se află în diverse etape ale procesului de aplicare. Războiul din Ucraina a amplificat conștientizarea Uniunii Europene cu privire la necesitatea unui angajament solid față de statele din Balcanii de Vest, precum și față de Republica Moldova și Ucraina.

Extinderea Uniunii Europene reprezintă o oportunitate istorică atât pentru statele aflate în proces de aderare, cât și pentru statele membre actuale, dar și pentru Uniunea Europeană în ansamblu. Aceasta aduce avantaje semnificative din punct de vedere socio-economic, politic și de securitate, prin consolidarea unei Uniuni mai mari și mai puternice. Procesul de extindere continuă să se bazeze pe merite și depinde de progresul obiectiv realizat de fiecare stat candidat. Acest lucru presupune o determinare fermă de a implementa reforme ireversibile în toate domeniile reglementate de dreptul Uniunii, cu un accent deosebit pe elementele fundamentale ale procesului de extindere. Democrația, statul de drept și valorile fundamentale rămân pilonii centrali ai politicii de extindere a Uniunii Europene. Aderarea la UE continuă să fie considerată o alegere strategică.

BIBLIOGRAFIE

- Analiză. Integrarea Ucrainei, Georgiei și a Republicii Moldova în UE în timp de război: quo vadis?*
<https://agora.md/stiri/99539/analiza-integrarea-ucrainei-georgiei-si-a-republicii-moldova-in-ue-in-timp-de-razboi-quo-vadis>
- Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part.* <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaties/bit/3482/eu---georgia-association-agreement-2014->
- Ah-Pine E- N. (2011), *Albanian integration into the UE: security, Europeanization, democratization: which project for the democracy?* chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://shs.hal.science/halshs-00696370/file/Albanian_integration_into_the_UE.pdf
- Bernd R. (2023), *UE și Turcia: Relațiile rămân dificile.* <https://www.dw.com/ro/ue-%C5%9F-turcia-rela%C5%A3iile-r%C4%83m%C3%A2n-dificile/a-65752217>
- Bolotnicov C. (2022). *Prim-ministrul României solicită Comisiei Europene să recomande acordarea statutului de țară candidată la aderarea la UE pentru R. Moldova.* <https://agora.md/stiri/103127/prim-ministrul-romaniei-solicita-comisiei-europene-sa-recomande-acordarea-statutului-de-tara-candidata-la-aderarea-la-ue-pentru-r-moldova>
- Borić F. (2024), *Bosnia-Herzegovina external relations briefing: Green light for the opening of EU negotiations with BiH.* chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2024/04/2024er03_BosniaHerzegovina.pdf
- Bosnia and Herzegovina: Conclusion of Stabilisation and Association Agreement.* <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/04/21/bih-conclusion-stabilisation-association-agreement/>
- Chaaban F., Lippert CH., Laude E. (2025), *UE/Etats-Unis : forces et faiblesses de deux géants économiques.* <https://www.touteurope.eu/l-ue-dans-le-monde/comparatif-ue-etats-unis-forces-et-faiblesses-de-deux-geants-economiques/>
- Cebotari S. (2020), *Relațiile Republica Moldova - Uniunea Europeană post - Vilnius 2013.* chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/142-145_16.Pdf
- Cebotari S.(2023), *Relațiile Republica Moldova – Uniunea Europeană în contextul războiului din Ucraina.* chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/6-23_3.pdf
- Cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană – pași următorii și provocări.* <https://eu4moldova.eu/ro/cererea-de-aderare-a-republicii-moldova-la-uniunea-europeana-pasi-urmatorii-si-provocari/>

- Chirtoc I. (2022), *Sprijin masiv din partea Parlamentului European pentru aderarea Republicii Moldova la UE. Rezoluția privind statutul de țară candidată*. <https://ziare.com/razboi-ucrainarussia/aderare-ue-republica-moldova-parlamentul-european-1741909>
- Commission adopts 2024 Enlargement Package. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/commission-adopts-2024-enlargement-package-2024-10-30_en
- Conțu M. *Una-i să obții statutul de candidat la aderare în UE, alta-i să-l și păstrezi*. Moldova Suverană, 19 iulie, 2022, p.1,3.
- Daratos A. (2015), *L'Union Européenne. Présentation générale*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://lire-et-ecrire.be/IMG/pdf/l_union_europeenne_-_presentation_generale.pdf
- Document 22007A1228(01). Interim Agreement on trade and trade-related matters between the European Community, of the one part, and the Republic of Montenegro, of the other part - Protocols - Final Act – Declarations*. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:22007A1228\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:22007A1228(01))
- Dragisic P. (2011), *Serbia and European Union: A View from Brussels*. <https://shs.cairn.info/revue-l-europe-en-formation-2008-3-page-147?lang=fr>
- Dzanik J.(2013), *Montenegro and the EU : changing contexts, changing roles*. <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/28778>
- Expert: Chestionarul e o treaptă, reformele sunt scara spre Uniunea Europeană*. <https://stiri.md/article/social/expert-chestionarul-e-o-treapta-reformele-sunt-scara-spre-uniunea-europeana>
- EC has proposed to open EU Accession Negotiations with Bosnia and Herzegovina*. <https://westernbalkans-infohub.eu/news/ec-has-proposed-to-open-eu-accession-negotiations-with-bosnia-and-herzegovina>
- EU Agrees to Open Membership Talks With Bosnia-Herzegovina*. <https://www.voanews.com/a/eu-opens-membership-talks-with-bosnia-herzegovina-/7537675.html>
- EU agrees to begin membership negotiations with Bosnia and Herzegovina*. <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/22/bosnia-herzegovina-eu-membership-talks>
- EU relations with Georgia revisited*. <https://www.clingendael.org/pub/2023/the-eu-in-the-south-caucasus/3-georgia-and-the-eu/>
- Georgia-EU cooperation*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://smr.gov.ge/uploads/prev/1_Georgia_ee3da092.pdf
- Huskić A. (2024), *EU membership negotiations: Europe is ours!* <https://www.freiheit.org/western-balkans/eu-membership-negotiations-europe-ours>
- Lequeux V., Olivier A. (2024), *Le commerce extérieur de l'Union européenne*. <https://www.touteurope.eu/economie-et-social/le-commerce-exterieur-de-l-union-europeenne/>
- Maia Sandu a semnat cererea de aderare a Republicii Moldova la UE*. <https://www.dw.com/ro/maia-sandu-a-semnat-cererea-de-aderare-a-republicii-moldova-la-ue/a-61005520>
- Madhi G . (2023), *Aspiration meets realism in Albania, where eventual EU accession requires renewed political direction able to retain the country's youth*. <https://www.greeneuropeanjournal.eu/longstanding-european-dream/>
- Mirkovic M. (2024), *A step closer to the EU: Montenegro received a positive IBAR*. <https://china-cee.eu/2024/08/22/montenegro-external-relations-briefing-a-step-closer-to-the-eu-montenegro-received-a-positive-ibar/>
- Moldova începe negocierile de aderare la UE*. <https://eu4moldova.eu/ro/moldova-incepe-negocierile-de-aderare-la-ue/>
- Niç M., Bechev D., Maillard S, etc.. (2024), *Montenegro's EU Push: Imminent Opportunities and Challenges*. <https://dgap.org/en/research/publications/montenegros-eu-push-imminent-opportunities-and-challenges>

North Macedonia. <https://blog.idee.ceu.es/2024/10/30/north-macedonias-eu-integration-two-decades-of-frustration/>

Partnership and Cooperation Agreement (PCA). chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://smr.gov.ge/uploads/prev/2_Partner_cce01fcf.pdf

PE: UE trebuie să acorde Republicii Moldova statutul de țară candidată la aderare. <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/press-room/20220429IPR28232/pe-ue-trebuie-sa-acorde-republicii-moldova-statutul-de-tara-candidata>

Relațiile UE-Turcia: între cooperare și tensiuni. <https://www.europarl.europa.eu/topics/ro/article/20170426STO72401/relatiile-ue-turcia-intre-cooperare-si-tensiuni>

Republica Moldova și Ucraina încep astăzi oficial negocierile de aderare cu UE. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/republica-moldova-si-ucraina-incep-astazi-oficial-negocierile-de-aderare-cu-ue-2837933>

Rubica A. (2023), *De ce nu recunoaște România independența Kosovo? Ce spun experții despre decizia Bucureștiului. Analiză*. <https://adevarul.ro/politica/de-ce-nu-recunoaste-romania-independenta-kosovo-2300787.html>

Samardžić S. (2015), *Evolution of the Relations between Serbia and the European Union*. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.irjournal.pl/pdf-124690-52752?filename=Evolution%20of%20the.pdf>

Stabilisation and Association Agreement with Albania. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/stabilisation-and-association-agreement-with-albania.html?fromSummary=07>

Stabilisation and Association Agreement with Bosnia and Herzegovina enters into force today. https://enlargement.ec.europa.eu/news/stabilisation-and-association-agreement-bosnia-and-herzegovina-enters-force-today-2015-06-01_en

Stabilisation and Association Agreement (SAA) with Kosovo. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/stabilisation-and-association-agreement-with-kosovo.html>

Stabilisation and association agreement. <https://www.mei.gov.rs/eng/documents/agreements-with-the-eu/stabilisation-and-association-agreement/>

Statutul de candidat la aderare ar fi ideea națională care ar coagula moldovenii. <https://www.dw.com/ro/statutul-de-candidat-la-aderare-ar-fi-ideea-na%C8%9Bional%C4%83-care-ar-coagula-moldovenii/a-61837566>

Strati N. *Cluster 1*. (2023), *Negotiations of EU integration: the need for a strengthened accountability agenda*. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://library.fes.de/pdf-files/bueros/albanien/20704.pdf>

Shtalb H. (2023), *Albania: the European Union as final destination*. <https://regard-est.com/albania-the-european-union-as-final-destination>

The European Union and Montenegro. https://www.eeas.europa.eu/montenegro/european-union-and-montenegro_en?s=225

The struggle of North Macedonia for EU accession: gazing at the 2024 elections. <https://www.blue-europe.eu/analysis-en/short-analysis/the-struggle-of-north-macedonia-for-eu-accession-gazing-at-the-2024-elections/>

Turquie, Macédoine du Nord, Ukraine... : où en sont les pays candidats à l'élargissement ? <https://www.touteurope.eu/fonctionnement-de-l-ue/turquie-albanie-macedoine-du-nord-ou-en-sont-les-pays-candidats-a-l-elargissement/>

UE deschide negocieri de aderare cu Republica Moldova. <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2024/06/25/eu-opens-accession-negotiations-with-moldova/>

Ukraine-EU Association Agreement. <https://mfa.gov.ua/en/about-ukraine/european-integration/eu-ukraine-association-agreement>

Ursu V., Popescu N: *Moldova a depus cererea de aderare la UE. Ce urmează?* <https://moldova.europalibera.org/a/nicu-popescu-moldova-a-depus-cererea-de-aderare-la-ue-ce-urmeaz%C4%83-/31734555.html>

Xhuvani E, Mecalla N. (2023), *Case Study On Integration Process Of Albania Towards Eu: Harmonisation Of Domestic Legislation With That Of EU.* <https://ajec-journal.com/case-study-on-integration-process-of-albania-towards-eu-harmonisation-of-domestic-legislation-with-that-of-eu>

Anexa nr. 1

Statele candidate la aderarea la Uniunea Europeană

Nr/o	Statul	Statutul de stat candidat	Inceputul negocierilor
1.	Turcia	10 decembrie 1999	3 octombrie 2005 (din 2019-stopate)
2.	Muntenegro	17 decembrie 2010	29 iunie 2012
3.	Serbia	1 martie 2012	21 ianuarie 2014
4.	Albania	27 iunie 2014	19 iulie 2022
5.	Macedonia de Nord	17 decembrie 2005	19 iulie 2022
6.	Bosnia -Herțegovina	15 decembrie 2022	21 martie 2024
7.	Ucraina	23 iunie 2022	25 iunie 2024
8.	Republica Moldova	23 iunie 2022	25 iunie 2024
9.	Georgia	14 decembrie 2023	Statutul retras în 2024
10.	Kosovo	considerat un „potențial candidat”	

NB. Trei țări: Islanda, Elveția și Norvegia au decis să renunțe la negocierile de aderare . Din cele nouă țări candidate, șapte și-au început negocierile de aderare la Uniunea Europeană

Sursa: În baza cercetărilor efectuate de autor